ATĖITIS

mėnesinis
moksleivių laikraštis

Balandžio—Gegužio m. 1921

Nr. 4—5.

P. Golaunė.

1919 m.

Turinys.

Pusl.

Nuo redakcijos. 65
Mūsų darbas. *Dr. L. Bistras.* 67
Gegužės naktis (eilės). *Eršket-Radasto* . . . 70
Atbalsis (eilės). *Jurgis Daina* 71
Mitingas (eilės). *J. Vingius* 71
Ieškau draugo (eilės). *Miško Sakalo* 72
Prie kapo. *St. Tautietis* 73
A. A. L. Viršila. *V. N-čius* 75
Keli žvilgsniai kritikuojant nepriklausomąjį protą. *Fr. Foerster'is* 76
Alkogolinių geralų vartojimo priežastys. *Jz. L.* . 79
Religija ir mokslas. *Dr. L. Bistras* 85
Rašytojų takais. *I. Paukštys.* 87
Kur tuo keliu nueisim. *J. Vingius* 90
Vokiečių Kat. Studentų kuopos ir jų darbuotė. *J.Remeika.* 92
Katalikų internacijonalas. *Ramunėlis* 95
Iš cikliaus „Kelionėje". *V. Stonis.* 97
Pirmieji pavasario žiedai. *Sedula* 98
Metus baigiant. *Senis.* 100
Knygos ir žurnalai. 107
Mūsų gyvenimas: a) Lietuvoje. 112
b) Užsienyje. 120
Pranešimas. 128
Redakcijos atsakai. 128

Nuo redakcijos.

Tikėjimas, dora, tautybė—štai ateitininkų obalsiai. Religijine praktika, asmens tobulinimas ir krikščioniškas gyvenimas bei visuomeninis darbas mūsų tautiečių, o per juos ir visos žmonijos naudai, mokslas—štai tos priemonės, kuriomis burdamies į draugiją prieš 10 metų ir ligšiolei ateitininkai manė siekti, vykinti gyveniman pažymėtuosius obalsius.

Karo aplinkybės, naikindamos žmonijos kultūros darbą, apsilpnino ir mūsų galę. Kasdienio gyvenimo reikalų verčiami turėjome pilnoj prasmėj statyt pažymėtais pamatais gyvenimą, patys tam darbui pilnai nepsirengę. Be gero tai pagamino ir blogybių: mes neturėjom stačiai laiko kreipti tiek domės į mūsų principų gilinimą, kiek to pats dalykas reikalauja.—Redakcija mano, kad laikas jau yra atėjęs pradėtasai darbas toliau varyti. Jaunimas, kad ir ne visas dar, pradeda savo mokinimos darbą ir turi daugiau laiko, tad ir priedermės principus savo prote, širdy ir gyvenime darbais gilinti. Tam darbui atlikti reikia įvairių pastangų. Nemaža to darbo dalis teks, be abejo, ir „Ateičiai“, mūsū idėjų ginėjai ir skelbėjai. Redakcija dės visas pastangas, kad padėjus ateitininkams-ėms kuo tiesiausiu keliu mūsų idėalų siekti. Bet redakcija, viena, be savo skaitytojų t. y. be jūsų draugai ir draugės pagelbos, to padaryti neįstengs. Tad visus, kuriems Dievas davė galimybės ramiai studijuot ar daugiau žinot, redakcija labai prašo nepasigailėt kiek darbo mūsų bendram reikalui. Redakcija labai norėtų, kad, jei kas dar nepajėgia rašyt straipsnių idėalams mokslingai apginti,

tai lai bent daro bandymus, lai formuluoja savo nuomonę, savo abejojimus, savo norus, kas ir kokiu būdu turėtų būti gvildenama „Ateity“. Tik tuomet redakcija sugebės geriau draugams-ėms įtikti, ir tik tuomet ir jūs patys išmoksit sau ir kitiems savo įsitikinimus aiškinti ir sudrūtinti. Redakcija tikisi, kad ji kartu su Ateitininkais-ėms sudarys viena didžiulę šeimyną, kurioj kiekvienam jos nariui rūpi visos šeimynos gerovė. Tad Dievui padedant į darbą!

Bet „Ateičiai“ reikia ne tik to. Jai reikia ir korespondencijų, dailių aprašymų, eilių ir šiaip naudingų ir katalikams žinotinų žinių iš Lietuvos ir viso pasaulio katalikų gyvenimo. Kurie turės progos ir galės bent kiek tuos „At“ reikalus patenkinti, lai netingi tai padaryti.

Esant neapsakomam spaudos brangumui ir keičiant spaustuvę „Ateitis“ negalėjo savo laiku išeiti. Bet kad ateity to daugiau neatsitiktų draugai ir dr-gės privalo ne tik patys skaityti, bet ir kitų tarpe platinti „At“ ir rinkti jai prenumeratos bei aukų, jos naudai kai kada ir vakarėlį padaryti. Patys, norėdami, geriau žinosit, kaip jai padėjus.

Redakcija lieka skolinga savo prenumeratoriams kelius „At“ numerius. Išleidusi pagret du „At“ numeriu dvigubo didumo (po 64 pusl. vietoj 32), redakcija mano tuojaus po atostogų (Rugpiūty ir Rugsėjuje) išleisti du numeriu po 64 pusl. Tuo būdu Rugsėjo mėnesį „At“ red. jau bus davusi mažnė viską, kas priderėjo skaitytojams. Likusią skolą (32 pusl.) ji mano grąžinti likusiais šių metų mėnesiais. Turėdama pakankamai raštų ir lėšų, redakcija noriai padidins ir paįvairins „At“; bet tai pareis nuo pačių skaitytojų pasišventimo.

Draugai ir draugės! Skaitykit „Ateities“ reikalus savaisiais ir rūpinkitės jais kaip savais. Bendraukit su redakcija laikydami ją savo draugu; rašykit ką ir kaip mokėdami; nenusimindami, jei kuris nors raštas netilps; dėstikit jai savo paklausimus, norus, abejojimus bei vargus, o „Ateitis“ visad stengsis padėti kaip galėdama. Tuo būdu „Ateitis“ taps tikrai gyvuoju organu gyvosios organizacijos.

Redakcija.

Mūsų darbas.

Per šiuos septynerius karo ir revoliucijų metus visas pasaulis—taigi ir mes lietuviai—gavom patyrti nemaža skaudžių nelaimių. Šalių ūkis išįro, sunkūs bednuomemės vargai dar pasunkėjo, žmonių doringumas sumažėjo, kultūros darbas sustojo ėjęs pirmyn,—visur ir visose srityse stagnacija, gyvenimas tik merdėja. Lietuviai—pasaulio visuomenės dalis—atjautė ir skaudžiai atjautė jo ligos sunkias pasekmes. Be kitų nuostolių ir nelaimių ir mūsų kultūros, dvasios ir kurimo darbas apmirė... Bet jau tai šen tai ten pasauly žmonėms įgriso ardyt gyvenimas; pradedama kurti. Rodos to norim ir mes lietuviai. Lietuvoj bent privalėtumem to norėti. Karas ilgai ardęs mūsų ekonominio gyvenimo pamatus ir neduodavęs mums kurybos darbo dirbti, įstūmė mūsų šalį ne tik į sunkias materiales nelaimes, bet ir pagamino kiekvieno žmogaus, tai ir kiekvienos tautos, sveiką išsivystimą trukdančią nelaimę—jis nusilpnino mūsų žmonių doringumą ir gerokai apgriovė mūsų brangių tėvų—katalikų tikėjimą mūsų širdyse. Visos nelaimės yra sunkios žmonėms, bet nėr jų kūno ir dvasios gyvybei pavojingesnės nelaimės, kaip kad religijos bei doros nykimas tautoj. Darbšti ir dora tauta visad iš sunkiausių vargų išsikasti mokės; netikėjimas ir ištvirkimas gi jau pražudė ne vieną turtingą ir galingą tautą, nepalikdami kai kada nė pėdsakų jųjų galybės. Doras tikintis romėnas buvo prastas bei darbštus ir sukūrė valstybę su visais jos reikiamais aparatais, kurios ribų bei galybės galo nežinojo; nedorybėmis ir netikėjimu jis pats ją sugriovė, ko visi jo priešai per tiek šimtmečių negalėjo padaryti ginklu. Graikai, babilioniečiai—tai gyvi pavyzdžiai to paties fakto: ištvirkusi tauta yra be gyvybės šaltinio ir turi žlugti anksčiau ar vėliau.—Gyvybės noras yra kartu su gyvastimi mums įdiegtas. Naturalu tad, kad ir mes norim gyventi, plėtotis, pasiekiant visokiariopos tobulybės. Istorija yra mokytoja; kas tyčiom neužsimerks, tas ras joj daug pamokinimo ir patikrinimo tų tiesų, kurių neištvirkusio žmogaus sveikas protas lengvai pats randa arba kitų pamokintas supranta ir prisisavinti gali. Istorija mus mokina: nėr gyvybės be tikėjimo ir juo paremtos doros; protas mokina: reik tiesą mylėti, o kas tiesa yra sveikam žmogui, sąžinė pasako ir šventoji katalikų Bažnyčia bei tradicija jas papildo ir patvirtina. Su atvira širdimi istorijos pamokymą priimdami ir sveiko žmonijos proto paklausę mes pasakykim sau: nėr gyvenimo, nėr laimės be doros ir be tikėjimo. Tad duokim tautai doros, tikėjimo.

Negalima duoti to, ko pats neturi. „Medice, cura teipsum". Taip, pirm išgydykim save; pamylėkim tikėjimą, dorą, įvykinkim juos savo gyvenime, o atnaujinsim Lietuvą Kristuje. Mes jauni, mes tėvynės ateitis; iš mūs kaip kad namas iš plytų, susikurs būsimoji Lietuvos visuomenė.

Ji bus tokia, kokie būsim mes. Tad būkime dori katalikai, geri piliečiai.

Viena mūsų pirmųjų priedermių yra mokslas. Mokslas yra mums ir visuomenei reikalingas; šviesus protas—tai laimė. Šviesiu protu geriau ir giliau suprasim Dievą ir Jojo tikrą valią; pažinsim kaip tapti į Jį panašesniais, tai yra, tobulesniais. Vieno žinojimo neužtenka, tai tik žvaigždė-kelrodė reik eiti jos linkon, ją pasiekti. Tai yra valios darbas. Ji per dorybes, per darbą, aukšto idėalo, Dievo vedama užbaigs pradėtąjį darbą: apšviestas protas ir malone sustiprinta valia atnaujins viską Kristuje.

Mokslas iš galvos neišnyksta, kada jis yra dažnai naudojamas, kartojamas; praktika tik sustiprina, duoda progos jį pagilinti. Technikos ir darbininko miklumo tik praktika teįgyjama. Lygiai dorybės. Apie jas daug išmanyti, mažai tereiškia, reik jomis gyvenimas tvarkyti, save puošti, padaryti jas savo įpročias, tada būsim dorūs. Tai tegalime padaryti praktikuojant. Mokslas yra sunkus darbas, dorai gyventi yra dar sunkiau. Moksle mums padeda mokytojai; be pagelbos nepasieksim ir tobulybės. Pagelbos turim: Kristus ir Jo šventoji Bažnyčia visad mums padės, tik norėkim Jos prašyti. Kristus noriai aplanko kiekvieną, kurs tyra širdimi Jį pas save kviečia: Švenčiausiam Sakramente Jis dieną ir naktį laukia mūs ateinant. Artinkimės gryna siela dažnai to šaltinio, semkim iš Jo neišsemiamos malonės—jėgos ir pasieksime ko norėsime. Kurkim Eucharistijos sekcijas ir eikim visu būreliu Komunijos.

Ateina atostogų laikas. Lai ne tik kūnas bet ir mūsų sielos pasilsi. To gi pailsio tik pas Jį mes terasim. Sunaudokim bent kiek to laiko savo sielai nuvalyti, jai papuošti. Juk turėsime tiek progos tai padaryti. Tie platūs žaliuoją laukai, nuo gėlių margos lankos ir kvapūs miškai veria mūsų akį ir plėčia krūtines. Mes, laimingi, nes sveiki sveikos prigimties prieglobsty. Atsiskirkim, jei ne vieni, raskim valandėlę, kad galėtumem padėkuot Tam, kurs surėdė visa taip gražiai; arba bent akimirksniui, ar eidami, ar darbą dirbdami pakelkim savo sielos akis dangop, bent trumpą bet

širdingą karštą „ačiu“ ar „mylim Tave, Viešpati!“ tardami kartu su visais paukščių balsais, pievų ir miškų kilančiais kvapais. Būsim tik dar laimingesni, nes kartu su kūnu džiaugsis ir siela. Melskimės visur ir visada, ypač gi tiek laiko gražaus turėdami, o Dievas išmokys mus tikros išminties, kurios šio pasaulio galiūnai suteikti mums negalės. Melskimes už tėvus, tėvynę, už draugus, už savo kuopelę, nes jie visi reikalingi Dievo malonės—išmoksim mylėti artimą.

Sunaudokim laiką ir kitiems šviesti. Kuo ir kaip galime, mokinkim kaimo jaunimą, ir žmones. Patarkim jiems tinkamų katalikiškų laikraščių išsirašyti, išrašykim jiems jei patys nemoka, prikalbėkim ir prašykim savo tėvelius skaityti laikraščius arba jems ir kitiems paskaitykim. Jiems iš to bus gera, džiaugsimės gera padarę.

Padėkim kaimo jaunimui. Jei įsigalim, darykim paskaitų ar šiaip pasikalbėjimų, burkim juos į pavasarininkų kuopeles, bendraudami švieskim juos; ką galim, aiškinkim, rašykim į „Pavasarį“.

Blaivūs būdami, rūpinkimės blaivybę platinti žmonėse. Aiškinkime alkogolio nuodingumą sveikatai, dorai. Padėkim „Blaivybės“ draugijom jų darbuose, kaip galėdami. Savo kuopelėse darykit blaivininkų sekcijas. Šitie darbai mus nenuvargins. Nuolatinis darbelis, kad tik nesunkus, nevargins, užims vaidentuvę ir neduos jai blaškytis į visas puses,—neturėsim laiko noubodauti. Nenuoboduodami gi pasilsim. Taip pasiganę per vasarą sielą ir kūną, grįšim rudenį į darbą sveiki ir linksmi ir galėsim pasėkmingai tęsti darbą.

Tai yra musų svarbiausias darbas; tai yra tikros kūrybos darbas: pasaulį atnaujinti Kristuje pradedant nuo savęs. To darbo laukia iš mūsų Kristus, mūsų Bažnyčia ir Lietuva—mūsų tėvynė. *Dr. L. Bistras.*

Eršket-Radasto.

GEGUŽĖS NAKTIS.

Senai saulutė nusileido
Toli už girių vakaruose,—
Gamta, netekusi jos veido,
Paskendo jau sapnuos saldžiuose.

Gamtos ramumas nuramino
Ir iškentėjusią krūtinę
Užvilto jaunojo vaikino,—
Naktis jį žavi sidabrinė...

Mėnulis žiūri iš aukštybių—
Skaistus jo veidas spindi, žvilga.
Jis lieja ant gamtos grožybių
Gausingai šviesą paslaptingą;

Jis maudos Nemuno vilnyse,
Tai ilsis ant žiedų alyvų,
Tai pažvelgia vėl man akyse,
Tai slepias už baltučių slyvų.

Tenai, raiste lakštutė čiauška
Malonią saldžiąją giesmelę
Ir lieja ramų gilų jausmą
Į mano sopančią širdelę.

Bet štai pelėda sudejavo —
Ir baimė pervėrė krūtinę;
Baisiu, gudžiu balsu ji savo
Svajonę nusviedė auksinę...

Ji priminė man graudų skundą
Užviltos vargstančios žmonijos,
Su kuo ji gula ir vėl bunda
Iš skaisčio sapno viešpatijos;

Juk žemė ašarose maudos,
O laimė nardosi varguose;
Čia girdima vien graudžios raudos,
Kai skamba būtuose menkuose...

Sielos skundai retai čia tyla;
Visumet jaučia slaptą skausmą; —
Tik kuomet ji dangun pakyla,
Užmiršta nykų žemės jausmą...

ATBALSIS.

(A. Puškino).

Ar staugs žvėris miške kurčiam,
Ar gaus trimitas ar mažam
Daržely dainą mylimam
Mergelė trauks —
Nuo tavęs atbalsį, tuščiam
Ore sulauks!....

Klausai perkūno tu griausmų,
Ir vetrų verkiančių šauksmų,
Ir balso kaimo piemenų —
Visų kartu!...
Bet tau nėr atbalsio... Tokis,
Tai dainiau Tu!...

Jurgis Daina.

MITINGAS.

Kartą mitingan žvirbliukų
Volungė atėjo
Ir prieš raibąjį dagilį
Agituot pradėjo.

„Vyrai, skurstat jūs nuo seno,
Visad ko tai bijot;
Ne,—seniau ne taip gyveno!
Bet jūs to nežinot...

Ar apakot, kad nematot,
Kai visi jus mindo?
Vyrai, gėda! ir dagilis
Štai prieš jus išlindo!

Jis jums paveržia kiekvieną
Vabalą ar slieką,
Nulesa daržus ir dirvą,—
Kas gi jums belieka?

Skriaudė, spaudė kiek norėdams
Jisai mus lig šioliai.
Bet gana!— Pirmyn vyručiai!
Ei, su manim broliai!“

Žvirbliams žodžiai šie patiko
Ir „Valio!—suriko—
Ginkim, broliai, savo teisių!
Mums nereik skriaudiko!“

Triukšmą didelį sukėlė
Ir visi lig vieno
Šoko gaudyti dagilio
Krūmuose eglyno.

Laksto, slepias dagilėlis
Vargšas kur tik gali.
Tik štai,—mato atplasnoja
Vanagas pro šalį.

„Vyrai broliai, nesiduokim!“
Volungė sušuko
Ir viena sau tankumynan
Pasislėpti spruko.

Pasakojo, kas ten darės.
Vai baisu net buvo!
Daug žvirblelių lengvatikių
Tuo metu pražuvo...

J. Vingius.

Miško Sakalo.

IEŠKAU DRAUGO.

Einu, kaip gyvenimo sapnas,
Pats vienas šios žemės takais,
Klausau, ką vėjelis man sako,
Kuždėdamas su lapais žaliais,
— Ir draugo sau ieškau...

Ar švinta pavasario rytas,
Aušra pasipuošia dangus,
Pragysta paukštelis ankstybas,
Beragindams kelti visus,
— Aš draugo sau ieškau...

Ar kepina vasaros saulė,
Žingsniuoja kirtikai pietų
Ir, rodos, jog visas pasaulis
Vien mirga gubelėm's rugių,
— Aš draugo sau ieškau...

Ar rudenio vakarą tamsų
Piktai staugia vėjas šiaurys,
Ir, klausant šiurpaus jo kaukimo,
Kankina niaurus ilgesys,
— Aš draugo sau ieškau...

Ar naktį žiemos prie mėnulio
Žydriai spindi žvaigždės aukštai,
Ir žemę, sniegu padabintą,
Stipriai surakina ledai,
— Aš draugo sau ieškau ...

Ar skauda man širdį jaunutę,
Baugina tamsi ateitis,
Ar patiriu laimės truputį,
Sušvinta skaistesnė viltis,
— Vis draugo sau ieškau...

Einu, kaip gyvenimo sapnas,
Sau vienas šios žemės takais,
Klausau, ką vėjelis man sako,
Kuždėdams su lapais žaliais,
— Ir draugo dar vis nerandu.

St. Tautietis.

Prie kapo.

(A. a. Leit. Pr. Telksnio atminčiai).

Nedidelės, bet jaukios R—nių sodžiaus kapinės.

Žiema... Vasarą čia žydėjusios gėlės,—nūn sudžiūvusios tyliai glūdi po sniegu. Jos laukia saulės, pavasarėlio!..

Šiaurio blaškomos jaunų berželių šakos žiemos raudą gaudžia.,, Joms pritaria žalios eglelės...

Tylu. Tik, kad nuolatinė kapinių rauda pagauna užsimąsčiusio mintis,— ji jas neša į nežemiškų svajonių šalį...
. . . . . .

Štai nepersenai supiltas kapas... Ant jo baltas kryžius, vainykai, kaspinai.

Stoviu prie kapo, mąstau, nervingai skaitau dailų parašą..

— Keno tai kapas?— klausiu savęs ir netikėdamas vėl skaitau tą patį parašą:„ Drąsiam Tėvynės kovotojui ir Mylimam Draugui, žuvusiam kovoje su lenkais,— nuliūdę dr— gai Ateitininkai.“

— Tai čia amžinai ilsisi jaunas draugas, drąsus idėjos vyras, narsus Tėvynės kovotojas?..— Taip, čia...

... Bet tas ne pirmas toks kapas ir... gal dar... ne paskutinis,— kugžda nerymuotė mintis.

O kapinių medelių rauda vėl pagauna mintis ir vėl nėša... . . . . .

Jis žūvo... Už ką?..—Už brangią tėvų žemelę, už šventą idėją!.. Jis kovojo už Tėvynės laisvę, tikybą, dorą!..

Vai nesakykit, kad jo žemiškos kelionės žymės,—šis smilčių kaubarėlis ir draugų meilės, pagarbos ir amžinos atminties ženklai!..

Jis—neišdildomai įrašytas amžinon Aukščiausiojo knygoj!..

Ar gi veltui žūtų, nors jaunų, bet garbingų karžygio dienų idėjos, darbai?!..

— Ne. To negali būti. Tik eiki, mielas drauge, eiki, parymok prie jauno idėjos draugo kapo, pamąstyk, įsigilink,—pats patirsi, tvirčiausiai įsitikinsi!..

Maža dar to. Jei tavo siela nertųsi į pragaištingą nebvilti bei apsileidimą,—eiki prie idėjos vyro kapo. Ten tau vėl sušvys viltinga gyvenimo žvaigždutė, vėl pajusi noro, enėrgijos gyventi, darbuotis nemariems idealams!..

Tave sustiprins kapas, idealams gyvybę paaukavusio!.

*

* *

Aukščiausiam pasiuntęs širdies atdusius, pasimeldęs, ėjau namo. Darėsi ir graudu, ir gaila, ir liūdna, atsiminus aplankytą draugo karžygio kapą...

Bet jo darbai, idėjos, pasišventimas širdy sukurdavo ramesnių ir kilnesnių jausmų.

Saulutė slinko vakarop. Mintys—lakūnės tai grįžo atgal prie kapo, tai lėkė į audringo gyvenimo ateitį...

Širdis gi kugždėjo: ir tau skirta gyventi tajai idėjai ir kovoti, nors ne kardu... Ar ištversi?..

O ištverk, broleli, ištverk iki galo, kol nusileis tavo gyvenimo saulutė!...

30. XII. 1920.

A. A. Leonas Viršila.

Draugo Leono mirtis nevienam, manau, karčią ašarėlę išspaudė iš akių, o ypač atetininkių-ų. Skaudu ir liūdna man buvo sužinojus dr-gą Leoną sergant ir gulint patale. Bet niekad nemaniau jį mirsiant. Sužinojęs iš draugų apie Levuko mirtį niekaip negalėjau įtikėti ir tik po kelių dienų įsitikinau.

A.A. Leoną pažinau 1918 metais. Apie tuos metus mažai ką tegalėčiau pasakyti, nes veik nieko bendra su juo neturėjau. Gi 1919 m. nuo pat pradžios mokslo metų susidraugavome ir iki pabaigos 1920 m. buvome geriausiais draugais.

Jis buvo aktingu darbininku besimokinančio ir sodžiaus jaunimo, lygiai ir šaulių tarpe. Dr-gas Leonas buvo gero būdo, atviras ir išpažįstąs esąs Kristaus mokslo sekėju. Svetimų pažiūrų žmones mokėjo tinkamai pagerbti ir mylėti.

Laukė tėvynė iš jo ateity gero darbininko, bet beširdė mirtis pakirto jį, lyg lankoje gėlelę, ir jis atsiskyrė iš mūsų

tarpo, palikdamas save mums pavyzdžiu, kaip reikia nenuilstamai dirbti tobulinant save ir padedant kitiems.

Tat draugės-ai, eikime a.a. Leono takais, neliaukime dirbę nei valandžiukei, juk tiek daug turime darbo, o būkime tikri, kad nudirbsime, nes Dievas mums padės.

O, tau mielasai drauge, tebūna šviesi amžinybė ir Dievuje ramybė.

Nuliūdęs V. N-čius.

Keli žvilgsniai kritikuojant nepriklausomą protą.

Fr. W. Foerster.
(iš „Autorität u. Freiheit“*).*

(Tąsa)

Įdomu, kad kaip tik tasai naujųjų filozofų, kurs gal nuosekliausiai seną religinį autoritą nauju gyvenimo mokslu pakeisti bandė, August'as Comte'as betgi kartu buvo ir griežtas kovotojas už autoritatyvų gyvenimo aiškinimą. Jis buvo pikčiausis priešas to principinio diletantizmo, kurs iš palengvo pasigrobė svarbiausias gyvenimo problėmas aiškinti ir kurs paskelbus religinę dorinę indyvido autonomiją, įsidrąsino tas problėmas spręsti visai indyvidualiai ir be „žinovų pagarbos.“ Comte'as vadina šitą indyvidualizmą„ Vakarų liga,“ del kurios Eiropos kultūra turėsianti žlugti. Radikalams jis prikišo, kad jie nesuprantą to galingo dvasinio darbo, kurio kadaisia yra padariusi Bažnyčia; ir kad del to tik radus kokią priemonę, kuri pavaduotų Bažnyčios rolę, tegalima būsią Bažnyčios įtaka panaikinti. O ši kultūrinė Bažnyčios rolė—Comte'o nuomone—buvo tai, kad ji išsivesdavo atskirą žmogų iš jojo paties siaurojo patyrimų bei minčių rato ir vesdavo jį savo nusimanymu, kurio ji įsigijo giliu, doriniu dvasios sukaupimu ir kurį daugelių šimtmečių patyrimai patikrino. Kultūros gyvenime Bažnyčios rolė buvo tokia, kokios rolės kiekviename organizme turi centriniai smagenys paviršutinių paerzinimų atžvilgiu: Bažnyčia gynė pastovias sielos vertybes nuo impulsų ir valandos susijau-

dinimų; ji saugojo gilesnio gyvenimo tikslingumą, gindama žmogų nuo visiško pavergimo apčiuopiamo naudingumo; ji kreipė žmogaus akis nuo antraeilių dalykų į pirmos eilės reikalus ir laikė pavienio veikimą bei tikslus kontakte, sąryšy su bendru visuomenės gyvenimu. Comte'as laiko nepaprastu Bažnyčios nuopelnu ir tai, kad ji, skirdamosi tuo nuo nekrikščioniškų bažnyčių, paskelbė doros pirmenybę politikai, ir tuo būdu įvykino gyvenime dvasinius visuomenės pradus vietoj paskui momentų reikalus besigainiojančios politikos. Iš to atžvilgio jis net yra linkęs istoriniam imperatoriaus su popiežium ginče palaikyti popiežiaus pusę, nes Bažnyčia, nežiūrint įsimaišiusių tame klausime ir pasaulinių reikalų, visad gynė principinę viršenybę dvasios bei doros gėrybių. Todel jei dvasinę valdžią paglemžia pasaulinė valdžia, tai Comte'as tą vadina „grįžimu į barbarybę", nes, esą, reikia būtinai, kad dvasios galybė viešpatautų visai šio pasaulio reikalų sričiai ir jų „praktiškam" trumparegiškumui, jų gailestingumui bei nesąžiningumui, amžinuosius sielos reikalus pastatydama prieš kasdienio gyvenimo reikalus. Todel ir paprastas atsipalaidavima visuomenės nuo religinio autorito turi sukurti, mano jisai, tokias sąlygas, kad atskiro žmogaus sąžinė, palikusi be pastovių nedviprasmių tiesų, neišvengiamai bus palikta viena valstybei ir visuomenei su visais jų sofizmais ir geiduliais. Bet tai yra kultūrą griaujančio paprasto aktingo veiksnio viešpatavimas dvasiai.

Ar pripažįstama krikščionybės autoritas, ar manoma kartu su Comte'u vieną socijologijos ir etikos mokslą galint sukurti naują nepaliečiamų tiesų sritį—viena lieka aišku, kad seną autoritą panaikinus ir visą viešąjį gyvenimą nuo kilnios ir tvirtos tradicijos atskyrus, tuojau pasidaro padėtis, jog gyvenimas padeda ir vėlai sekti savo kaosiniais geismais ir jog visi šitie atsipalaidavę vienpusiškumai, kvailybės ir geiduliai suklaidina ir sugadina savo įtaka daug net ir kilnesnių bei gabesnių žmonių. Tuomet pasidaro kultūros stovis panašus į aną žmogaus stovį, kada jojo kūno antraeiliai nervų centrai nebesiklauso savo vyresniųjų centrų, ir net pavergia dalį tų aukštesnių centrų periferijos paerzinimams.

Jau Platonis panašiai svarstė apie tokio indyvidualizmo bei diletantizmo silpnumą išminties dalykuos, ir iš čia kilo jo idėalinės valstybės idėjai apginti jo vyriausias argumentas. Platonis reikalauja valstybei vesti tam tikros rūšies žmonių nesusirūpinusių kasdieniu gyvenimu ir aukščiausioms tiesoms studijuot atsidavusius, kad jie galėtų tuo būdu tomis tieso-

mis visus žmonių darbus nušviesti. Savo laikų valstybių sutvarkymą Platonis lygina su žmogum, kurs ne proto bet geismų bei geidulių yra vedamas. Atsidėjęs gyvenimą besekdamas, jis įsitikino, kad „ne atsipalaidavusis indyvido protas“, arba ir ne tūkstančių asmenų trumparegių susibūrimas, bet tiktai gilios ir susitelkusios savyje rinktinių žmonių sielos tegali laiduoti dvasiai viešpatavimą materijai, minčiai—geiduliams, tikram patyrimui—valandos įspūdžiams.

Minėtieji argumentai prieš dorinį diletantizmą ir subjektyvizmą galima būtų papildyti šitokiomis mintimis. Įsižiūrėdami į savo darbus bei nusistatymus, pastebim juose pirmų pirmiausia apskaičiavimą savo ar kitų naudingumo bei žygio tikslingumo; tuos apskaičiavimus darome remdamies mūsų asmens patyrimais ir protavimais. Antra, matom, kad mus palenkia tam tikri principai, kurie yra kilę jau nebe iš mūsų pačių padarytų patyrimų srities. Tie principai lyg atstovauja jau nuvalytam patikrintam praėjusių kartų patyrimui, genijų minčiai ir religijos apreiškimams. Pavyzdžiui, pirklys svarsto galimus būdus bei priemones iš savo reikalų sunkios padėties išeiti; daugelį galimumų jis atmeta, nes jie perdrąsus ir pavojingi jo pirklio reikalams; vėl kitas priemones jis atstumia, nes jam jo sąžinė sako: „neprivalai“. Jeigu užuot nusilenkęs su pasitikėjimu prieš amžių pašvęstą tradiciją, jis savo amato reikalais apkrautas panorėtų pats savo indyvidualiu protu ištirti tą sažinės balso uždraudimą, tai galimas daiktas, kad jisai greit įsitikintų šitą sąžinės uždraudimą esant beprasmį paviršutinumą. Šitas gi uždraudimas tegalima suprasti plačiai ir giliai apimant visą žmonijos gyvenimą; čia yra liečiami patys giliausieji pamatai viso žmonių pasitikėjimo vienas kitu ir jų solidarumo; tas sąžinės uždraudimas savo pamate turi tokių gyvenimo dėsnių, kuriems suprasti reikalinga turėti tam tikrų dvasios organų, gabumų ir nepaprasto sielos susitelkimo. Kai skelbiama yra taisyklė nieko vadovaujančio nepripažinti, ko savo protu tuojaus negalima patikrinti, nes to, esą reikalauja asmens garbė, tai iš to pasidaro nežymiai toks stovis, kada pavienis žmogus aplamai tiktai iš savo apčiuopiamos naudos bei apskaitymo tikslingumo begali spręsti apie gyvenimą ir žinoma tuo sprendimu beveikti. Ir dabarties žmogus be abejonės eina ton linksmėn. Gyvuliams galima kaikurie smegenų centrai išpjauti paliekant juos gyvus ir galiojančius dar kaikuriuos tikslingus judėsius atlikti; bet jie nustoja del to galios prisiminti turėtuosius patyrimus ir paveldėtus instinktus. Panašiai yra ir su dabartiniu žmogumi. Iš jojo gyvenimo

kaskart labjau nyksta „tradicija“, kaipo jį lenkiąs veiksnys, ir atskiras žmogus dabar beveikia vien atsitiktinų įspūdžių ir savo indyvidualaus gyvenimo prasmės aiškinimo raginamas. Bet tas apsireiškimas—net vien bijologijos atžvilgiu imant—yra atsilikimas nuo prisitaikinimo prie *visumos* gyvenamųjų aplinkybių ir todel pavojingas indivydo ir visos giminės gaivumui.

Vertė Dr. L. Bistras.

Alkogolinių gėralų vartojimo priežastys.*)

Cave, viator, excites a somno deam,
Sua adaperiens, tua claudet lumina.

Tai senovės romėnų reikšmingi žodžiai, kurie ant stabo miegančios veneros buvo parašyti, ir štai ką reiškia:

—Nedrįsk, keleivi, iš miego pažadint deivę,
Nes kai ji atvers akis, tavųjų šviesa pranyks.

Ištikrųjų, romėnų kultūros eiga tų žodžių teisingumą patvirtino. Kai tautos dvasia buvo pakilusi virš geismų sūkurio ir nevergavo kūnui, tuomet galėjo apsireikšt ir kūrybos galė jų gyvenime. Romėnas, užkariavęs žymiausią pasaulio dalį ir sukūręs nuostabią kultūrą, berods galėjo pasididžiuot savo dvasios galybe. Bet gyvenimas yra nuolatinis judėjimas. Žmonių ir tautų amžiai ir praslenka. Romėnų imperija ir jos galinga dvasia, kuri reprezentavo senąjį pasaulį, tiesa buvo iškilusi, bet, susilpnėjus ju dorai, pamažu turėjo žengti karstan. Kodel gi taip dedasi gyvenime? Kas gi trukdo tikrąją pažangos eigą?—Pats žmogus kaltas; įsivaizdina beėsąs gamtos valdovu, tuotarpu kai tikrai vergu yra: jo palinkimai, jo geismai riša jį prie kūninio, jautulinio gyvenimo. Kuomet tikroji kūrybos galė ima nykti, tai ir kūrimas to kas gera ir kas gražu nustoja reikštis. Tatai atsitolinus nuo tikrojo gyvenimo uždavinio, dažnai pasitaiko tokios šmėklos, kaip šit teikimas aukų Venerai, alkogolizmas ir tam panašūs priešai. Ir neabejotina, jog vienas didžiausių žmonijos priešų

*) Statistikos žinios šiam rašymui imta iš Kannel. Alkogolizm i borba s nim.

yra alkogolinių gėralų vartojimas, kurio pasekmės dažniausia esti liūdnos. Nūnai ir pasistengsime pasvarstyt apie alkogolizmą, būtent kokios yra jo vartojimo priežastys.

Alkogolis išrasta pasaulyje jau nuo senų laikų. Įvairių nuomonių apie jį buvo pareikšta.Senovės ir viduriniais amžiais jis buvo giriamas kaipo spėkų ir pasistiprinimo šaltinis ir užtad jis pavadinta „gyvenimo vandenimi.“*) Ilgainiui, tokia pažiūra nustojo pritarimo; XVII ir XVIII amžiais alkogoliui jau įtaikomas vardas „,mirties vanduo“. Bet tai buvo tik pavienios nuomonės, kurios alkogolio platinimos negalėjo sutrukdyti. Neminint liaudies, kuri itin mėgo alkogolinius gėralus, ir medicinos mokslo atstovai jame nematė nieko tokio, prieš ką reikėtų kovot. Jis tampa plačioms minioms prieinamas, o gaminimo šaltiniai pasirodo neišsemiamais. Spiritiniai gėralai virsta svarbiausiuoju valstybinių įeigų šaltiniu. Tačiau toks jo išsiplatinimas privertė visuomenės veikėjus bei mokslo vyrus rimtai pasvarstyti to reiškinio pasekmes. Pagaliau, medicina parodė jo kenksmingumą žmogaus organizmui įtaką. „Ir jau dabar niekam nebepaslaptis, sako Paulsen'as, kokį pasibaisėtiną naikinimų darbą atlieka šiandien alkogolinių gėralų vartojimas kultūrinių tautų gyvenime. Ūkių žlugimas, šeimynos įrimas, išsigimimas, dvasinis skurdas ir, pagalios, fiziniai kentėjimai —štai artimiausios to vartojimo pasekmės“. Anot to paties mokslininko—„paskutiniu laiku autoritingų mokslininkų ir žymių visuomenės veikėjų tarpe sustiprėjo pažiūra, jog alkogolizme glūdi rimtas pavojus tolimesniam tautų kultūriniam gyvenimui“. Prof. Sikorski's vadina alkogolizmą nepaliaujančia epidemija, kuri kasmet išplėšia daugybę gyvybių; tai kipšas, kuris tyčiojasi iš žmogaus.

Nieks neabejoja alkogolinių gėralų vartojimą esant baisią socialią ligą, su kuria būtinai reikalinga kovot. Reik pastebėt, kad kovos būdo klausimu visuomenės veikėjai nėr vienaip nusistatę, nes skirias jų pažiuros nustatant svaiginančių gėralų vartojimo priežastis. Vieni norėtų žiūrėti į girtybę, kaipo į ydą, prasižengimą, kuris paeina nuo paties žmogaus piktos valios. Kiti mano esą reikalinga daugiau kaltint gyvenimo sąlygas ir t. t. Pirmieji mano, kad prieš tą kenksmingą įprotį reikalinga kovoti žodžiu, kreiptis į žmogaus širdį, paveikti į jo protą bei valią, žodžiu, perstatyti visoje šviesoje alkogolio vartojimo blogas pasekmes ir tuo

---

1) aqua vitae; l'eau de vie:

būdu įtikininant laimėt. Jiems rodosi, kad toks kilnus raginimas: pažvelgt į save bei į tas aukas, kurių alkogolis reikalauja, turėtų žymiai padėt. Bet matom dažnai ką kitą. Gražūs žodžiai kad ir meilės bei pasišventimo lydimi dažniausiai netur pasisekimo. Todel manom, kad tas blogas įprotis turi giliai įleidęs šaknis pačiame gyvenime. Pažinimas tų faktorių, kurie tarnauja žmonėms kaipo raginimo motyvai vartot svaiginančių gėralų turi didelės reikšmės, nes nuo to pareina pasirinkimas atatinkamų priemonių kovai prieš alkogolį. Ieškant tad alkogolio vartojimo priežasčių priseina atsižvelgti ne tik į individualius faktorius, bet ir į visuomeninio gyvenimo apystovas.

Vienas žymesnių faktorių, stumiančių į girtybę tai paveldėjimas. Tą mintį jau pareiškė senovės išminčiai, kaip šit Aristotelis, Plutarchas; pastarasis sako „ebrii gignunt ebrios".*) Iš mūsų laikų priminsime d-rą Grigorjev'ą, kurs sako, kad —„gėrimo geidulys gali būti paveldėjamas ne tik nuo tėvo ir motinos, bet praėjus pirmosioms dviems kartoms gali apsireikšti trečioje ir ketvirtoje. Kiti žinovai savo pacientų tarpe priskaito nuo 60%—90% tokių, kurių tėvai yra būvę alkogolikai. Tiesa, paveldėjimas turi reikšmės girtybės išsiplatinimui bet dar daugiau, negu paveldėjimas, padaro tų sąlygų bei apystovų visuma, kuriose tenka gyventi žmogui su silpna valia.

Į girtybę galima žiūrėti ir kaipo į paprotį. Sakoma paprastai, kad prieš įsigyvenusius papročius sunku beatsilaikyti. Be abejonės, girtybės paprotys lošia žimų vaidmenį. Vistik paprotys privalėjo surast atatinkamų išsiplėst aplinkybių ir jeigu toks girtybės paprotys taip stipriai įsigyveno, tai reiškia, kad privalėjo rastis tam tikrų priežasčių. Antraip vertus, argi galėtų turėti tokios įsravos vien asmeninis motyvas, t. y. noras veikti tai, ką kitas daro.

Alkogolizmui plečiantis drauge iškilo ir griežtas prieš jį nusistatymas—blaivybės obalsis. Prakilnūs raginimai į blaivybę, nupiešiant visas baisias pasekmes, neduoda norimų vaisių, ir alkogolizmo banga ne tik nemažėja, bet kaskart plečias. Reikia atkreipti domės į pačius dvasios pergyvenimus, į žmogaus psichiką; pažvelgt, ar nėr tulų motyvų, vedančių į girtybę. Klausimas kyla, kas priverčia žmogų eiti prieš savo įsitikinimus ir prislėgti prakilnesnius jausmus?. Žmogui yra įgimta siekti gerovės, laimingesnio gyvenimo, savo tro-

*) Girti gimdo girtus *Red.*

škimai patenkinti. Bet tikras gyvenimas kitką rodo. Daugelis žmonių užuot gerėjusis gyvenimu, jaučias prislėgtais, kenčia skurdą ir dvasinį alkį, kurio patenkint nesugeba. Žmogui norisi pasišalinti nuo tos liūdnos tikrenybės; jam įkyru daros savyje jausti trūkumus ir ydas. Toks žmogus stengsis nors trumpam laikui užtildyti tuos prieštaravimus, jis trokšta menamos, netikros laimės, jeigu tikrąja negali džiaugtis. Norėdamas matytí savo gyvenimą kitokiu jis pasiduos iliuzijoms. Ir geriausia tai iliuzijai priemonė yra alkogolis, kuris dalinai ir užtildo tuos prieštaravimus ir verčia užmiršti. Tokio užmiršimo ieško ne vien tasai žmogus, kurį skurdas spaudžia, bet toki iliuzija yra reikalinga ir tiems kurių reikalai gana geri. Jie jaučia savyje nepasitenkinimo, kurį norėtų pašalint. Žinomas dalykas, kad tie vadinamieji laimės stoviai nėra patvarūs bei pastovūs. Juo daugiau žmogus pajaučia malonumo, tuo jis daros neramesniu, blaškos. Dažniausia visa tai veda tik príe apsivylimo, prie nuobodėjimo gyvenimu. Dienos darbo nuvargintas darbininkas (imant nuskurdusį miesto darbininką) veržiasi prie alkogolinių gėralų tuo tikslu, kad šie pagamintų gražias iliuzijas ir tuo būdu jo gyvenimą atvaizdintų kitokiu, žymiai šviesesniu; tas užsimiršimas jam teikia pasitenkinimo, malonumo. Kuomet jis gerokai išsigėria, tai jam išrodo tarsi įgaunąs naujų jėgų; jis nebeatjaučia nuovargio. Tuo būdu matom, kad esama skirtumo alkogolinių gėralų vartojime tarp tų, kurie gyvena turtų pertekliuje, ir beturčių. Pastarieji bekovodami su vargu ir skurdu neša smuklėn savo skatikus ir tik dar labiau apsunkina savo būvį.

Tad be abejonės, čion žymią įsravą daro socialinė atmosfera. Daug ginčų keliama apie ekonominių sąlygų įsravą į girtybę. Vieni išrodinėja, neturtą esant girtybės pasekme, nes gyventojai savo sutaupytus išteklius išleidžia alkogoliniems gėralams. Kiti priešingai išvadžioja, kad ten girtybė labiau platinasi, kame skurdas yra didesnis. Iš statistikos padarytos 1899 m. Jungtiniuos Am. Valščiuos pasirodo tik 25% visų beturčių tapo tokiais dėlei alkogolizmo. Seka, kad girtybė tik mažumoje nuotikių prisideda prie neturto, prie skurdo. Yra nemaža faktų, kurie mums liudija, kad girtybė paeinanti iš neturto, kad ji išsiplėčia labiau tenai, kame didesnis yra skurdas.—1839 m. Irlandijoj buvo išgerta 11 mil. galonų degtinės. Tuolaik pradeda veikti žymus vienuolis Metju. Ar jo veikimas ar taip apystovoms susidėjus, bet alkogolinių gėralų vartojimas pusėtinai sumažėjo. 1849 m. Irlandiją ištiko badas, bulvės visai neužderėjo. Pasirodė, kad del to skurdo

girtybė pasiekė tokį laipsnį, koks yra buvęs 1839 metais. Tad aišku, kad skurdas žymiai prisideda prie girtybės platinimo.

Neužtektinas maitinimasis priskaitoma prie alkogolizmo priežasčių. Blogas, neužtektinas maitinimasis išaukia dirbančiojo jėgų nusilpimą. Darbininkas blogu valgiu negali atpildyti nustotų bei išaikvotų darbe jėgų. Kai sunkus darbas nuvargina ir tiesiog pakerta jėgas, tuomet darbininkas stveriasi degtinės, kuri tam laikui pašalina nuovargį ir jis mano degtinę duodant jėgų. Pradedama manyti, kad degtinė užvaduoja maisto nepriteklių. Anot vieno žymiausių fiziologų Justus von Liebich'o, alkogolinių gėralų vartojimas paeina iš prievartos, t. y. sunkus padėjimas vedąs beturtį darbininką prie to. Tai išimtis kad gerai maitinantysis darbininkas paliekta alkogoliku. Jeigu jis uždirba mažiau negu jam reikalinga išaikvojamoms jėgoms atstatyt, tai darbininkas ieško sau pagelbos degtinėje.

Vienas opiausių klausimų darbininkų gyvenime—tai jų gyvenamieji butai. Sunkaus dienos darbo nuvargintas darbininkas reikalauja pailsio. Savo šeimynos būrelyj jis galėtų užsimiršti savo vargus, bet dėja, apie žmonišką butą dažniausiai negali nė svajoti. Dideliuose centruose kaip šit miestuose beturčiai priverčiami apsigyventi viename bute net keliomis šeimynomis. Pavyzdžiui, Berline suskaitoma į 30. 000 butų, susidedančių iš vieno kambario, kuriame gyvena nuo 6 ligi 14 žmonių. Tame pačiame Berline apie 200. 000 žmonių neturi nuosavaus buto; jie prisiglaudžia arba nusisamdytame buto kampe, arba rusiuose, ar palėpiuose. Sunku ir įsivaizdinti tuos jų gyvenamuosius butus, jei juos dar galima pavadinti butais, kame susikimšę gyvena po keliata šeimynų, kame vien liūdnas skurdo reginys jas kankina. Koks gali būti darbininko pailsis sugrįžus nuo darbo į jo ankštą, nešvarų ir troškų butą, kur jį jo pusalkani vaikai apspinta. Nenuostabu, kad jį labiau traukia smuklėn, nes tenai jis gali užmiršti savo sunkų padėjimą ir jam atrodys beesąs kur kas šviesesnioje atmosferoje. Grigorjev'as mini, kad darbininkų bei amatninkų tarpe, kurie teįstengia nusisamdyti kampinius butus (ugly), alkogolikų randas 84% ir pagalios tųjų darbininkų tarpe, kurie su savo šeimyna įstengia turėti atskirą butą alkogolikų tik 34% tėra.

Tatai be abejonės, kad neturėjimas pakenčiamų gyvenamųjų butų prisideda prie padidinimo skurdo ir stumte stumia prie alkogolinių gėralų vartojimo.

Antraip vertus sunkus kasdienis darbas duonos kasnio dėlei negali duot pasitenkinimo. Toksai darbas nėra laimės šaltinis, kaip tūli idealistai mėgsta kartoti. Darbas tik tuomet yra pakeliamas ir gal duot malonumo, kai jis tebėra tam tikrose ribose, kolei jis neperviršija prigimtųjų išgalių. Ir kiekvienas sunkiai dirbąs nori, kad jo darbas būtų tinkamai įvertintas; jis taip gi nori jaustis esąs visuomenės nariu ir dalyvauti jos pastangose žengt į gerovę. Jei žmogus paskęsta medžiaginio gyvenimo rūpesčiuose, o jo dvasios reikalai apleisti arba visiškai užmiršti, tai nestebėtina, kad gyvenimas tuomet išrodo kova vien už materialį būvį. Kad darbas būtų pakeliamas, reikalinga, kad jam būtų priduota aukštesnės vertės. Žmonės persiskirę su tikyba, su aukštesniuoju gyvenimu neras paguodos besirungdami su skurdu ir vargu; jiems gyvenimas yra tiesiog nesuprantamas. Gyvenime jie temato šešėlius, kurie kaskart darosi tamsesni. Ir nestebėtina, kad svaiginamieji gėralai randa nemaža aukų, kurios metasi ten, kame geiduliai stumia. O kam nėra žinoma, koks yra galingas geidulys įsigerti.

Žmogus reikalauja dvasinių pasigerėjimų; jausdamas tą dvasinį alkį, neretai stengiasi patenkinti arba užtildyti jį svaiginančiais gėralais.

Matome, kad alkogolizmas yra platus ir painus socialis apsireiškimas, paeinąs iš daugelio priežasčių, iš kurių čia pažymėjome gal tik svarbiasias ir ryškesnes. Negalima žiūrėti į girtybę vien kaip į ydą, prasižengimą, iš negeros valios pareinantį. Pripažįstam asmeninius bei individualius palinkimus prie svaiginančiųjų gėralų, bet manom kad tie palinkimai apsireiškia pilniausiai tik atatinkamoms apystovoms esant. Alkogolizmo gi išsiplėtime kaip tik šiandieninės socialio gyvenimo sąlygos bei apystovos žymę rolę lošia. Delto tai alkogolizmo klausimas tampa dalimi to plataus socialio klausimo, kurs visų domę į save kreipia. Aišku tad, kad kova prieš alkogolizmą rišasi su viso gyvenimo atsinaujinimu.[1])

Jz. L.

---

[1]) Redakcija mano, kad materialis skrudas—vargas negali būti laikomas girtybės priežastimi Lietuvoje. Išskiriant gal tik vienus mūsų miestų darbininkus, kurių tarpe randam ir tikro skurdo, reik iš viso pasakyt, kad miestuose valdininkai, spekuliantai, kaimuose ūkininkai ir darbininkai geria ne iš nepakeliamo skurdo. Čia mums rodosi aiškus ištvirkimas. Bet tiek to. Laikas „Blaivybei“ savo darbas pradėt Tikimės, kad „Ateity“ tai nepaskutinis blaivybės reikalu straipsnis ir kad ateitininkai kaip visur, taip ir blaivybės reikale bus pirmieji darbininkai, pionierai. *Red.*

Dr. L. Bistras.

Religija ir mokslas.

Tikėjimą, dorą ir tautybę savo obalsiais pasirinkdami, ateitininkai mano, kad tik jais gyvenimą tvarkant tegalima žmogaus esmei tinkamai suorganizuoti šitas gyvenimas: pasiekti galimos ant žemės tobulybės bei laimės ir amžinos laimės kitam gyvenime. Tai jie padarė praėjusių amžių patyrimų ir sveiko, mokslo šarvuoto proto bei paties gyvenimo mokinami. Bet kaip anąmet, kai darbas tebuvo pradedamas, taip lygiai ir šiandie yra nemaža, kurie ypač vardan mokslo norėtų minėtus obalsius ne tik iš gyvenimo išmesti, bet juos ir iš žmogaus širdies visai išstumti. Tautybės nepripažįsta—bent teorijoj—socialistinės pakraipos partijos bei atskiri žmonės; jos nebrangina—bent principe—įvairaus plauko kosmopolitai. Būti tautininku—savo tėvynę protingai mylėti—tai, esą, atsilikėliu būti, kosmopolitizmas—štai dabarties žmogaus privalomas(?) pažymis. Dora, ypač krikščioniškoji, jokios nepraeinamos vertės negal turėti—šaukiama—nes mūsų dorinis nusimanymas yra tik rezultatas pasaulinės evoliucijos, ir pasauliui toliau besivystant gali pakitėti taip, jog kas šiandieną manoma esant gera, tas ryt galės būti bloga ir atvirkščiai. Nėr jokių nemainomų doros dėsnių nei absoliučių tiesų,—viskas mainosi, keičiasi (transformizmas). Nėsant pastoviai tiesai negali būti nė jokių amžinų tiesų, religijos paduodamų, nes tos religijos tiesos, kaip ir viskas čia ant žemės, yra tik gyvenimo išdava, prie aplinkybių taikinimos bei kovos už jos vaisius. Beto, kalba kiti, kurie bent savo proto tiesoms tiki, mokslas(?) jau senai yra priparodęs iš ko ir kaip pasaulis yra kilęs ir pilnai išaiškinęs pasaulį be Dievo, kurio visiškai nereikia, nes tik materija teėsanti. Tokiais ir panašiais skambiais pasakymais norima sugriauti „atžagareivių“ įtikinimus, „apšviesti“ tebetikinčius tamsuolius.

Rūpimas mums klausimas yra labai sunkus bei platus ir reikalauja daug darbo, norint jį bent pusėtinai gerai, tai yra vispusiškai ir objektingai (bešališkai) spręsti. Kiek „Ateities“ skiltys leis manom tą darbą pradėti ir varyti. Pradėti ir varyti, nes kiekvienas supranta, kad vienu straipsniu nė neišsemsim to klausimo, nekalbant apie jojo tinkamą išsprendimą.

Tad visų pirma reikia pasiklausti: ar ištikrųjų mokslas yra visas pasaulio paslaptis bent tiek išsiaiškinęs, kad Die-

vui—jojo Kurėjui—jame vietos nebeliko. Tuo tikslu atsiklauskim nuomonės tų įvairaus krypsnio mokslo vyrų, kurie tikrai yra mokslininkai, patys jį kūria, gilina, o ne kartoja tik girdėtas protams kalbas.

Taigi ar mokslas jau viską, arba bent tiek žino ar sužinos, kad Dievas pasauliui išaiškinti nebereikalingas, užtat ir religija, tikėjimas yra išmestinas iš žmogaus gyvenimo.

Kantui (1724—1804) gyvenant filosofijoj (moksle) varžės dvi srovės už pirmenybę: grynas racijonalizmas su anglų empirizmu. Pirmąjį Kanto laikais gynė Leibniz'o (†1716) pasekėjas Christian'as Wolf'as (1679—1754) matematikos profesorius Halle's universite, ryškus vienpusiškas racijonalistas;[1]) anglų empirizmą—empirizmo klasikas—Dovidas Hume'as (Jum) (1711—1176[2]). Ginčas ėjo del mūsų pažinimo šaltinio bei priemonių. Racijonlizmo žymiausias vyras G. Leibniz'as buvo tos nuomonės, kad žmogaus pažinime svarbiausią ir atsveriančią rolę lošia pats protas, kad tiktai protas kartu su savo palinkimais, su savo idėjomis bei dėsniais pakelia pažinimą į tikrą žinojimą, kūria tikrą žinojimą. Svarbiausis racijonalistų argumentas tai mūsų būtinos, nemainomos ir visuotinos reikšmės idėjos, kurių esą negalima gauti iš šio nuolat besimainančio pasaulio, jojo reiškinių. [3]) Kitaip mano anglų empiristai ir jųjų vadas D. Hume'as. Jo nuomone mūsų idėjos esančios tik gautų jautulių (sensus) įspūdžių atvaizdai; tie vaizdai susijungią tarp savęs tam tikru būdu,—asociacijos dėsniais. Mūsų proto dėsniai, kaip duokim: pasekmė būtinai turi savo priežastį, tai, esą, tik įpročio vaisiai, mes, esą, įpratę taip protauti. Todel empiristai mano patyrimą, jautulius esant vienintėlį pažinimo šaltinį, priemonę; iš čia ir kilo jų vardas empiristai. Norėdamas išvengti tų pasekmių, kurios iš tų dviejų vienašalių pažiūrų seka (neigimas objektivios tikrenybės bei skepticizmas), Kant'as stengėsi suderinti tas dvi sroves ir sukūrė filozofijoj pakraipą nuo to laiko kriticizmu vadinamą.

Anot jo, mūsų pažinimas įvyksta mūsų protui formuojant gautus įspudžius; bet tos proto formos, dėsniai ne paties proto per abstrakciją kūriami, bet proto veikimas, aplamai pažinimas tėra galimas tas formas lyg kokius antspau-

---

[1]) A. Stöckl. Grundriss der Geschichte der Philosophie .Mainz[3] 1919. p. 301.

[2]) ten pat p. 289.

[3]) Ost. Külpe. Einleitung in die Philosophie 9 Auf. p. 150 ir toliau; Jos. Endres. Einleitung i. d. Philosophie München 1920. p. 80-93.

dus įspudžiams uždedant. Ar tos formos—del jų nepriklausomybės nuo patyrimo aprioristinėmis vadinamos—yra žmogaus protui įgimtos ir kokia jų esmė—tai neaišku ir patys kantistai tuo klausimu tebesiginčija. Logingai savo mintį vystydamas Kant'as turėjo atsisakyti nuo pažinimo tikros dalykų esmės, palikęs atviras duris kraštutiniam idealizmui—visa realybė tai tik mūsų mintyse—arba phenomenalismui—visa realybė tik reiškinys. Tiesa Kant'as dar tvirtino esant tikrą realybę, visų reiškinių pamatą—das Ding an sich—bet jos negalima esą pažinti. Jo pasekėjai atmetę Kant'o filosofijai visai netikusį „Ding'ą an sich" (tikrą realybę), privedė tą teoriją prie jos galutinų išvadų—krastutiniško idealismo (filosofinio). Iš jų (Schelling, Fichte, Hegel) Hegel'is (1770—1831) nuėjo toliausiai. Iš savo proto aukštybių, visai arba labai mažai pasaulio, tikrenybės teatsiklausdamas, jis iš savęs, iš savo proto norėjo nustatyt pasauliui plėtojimos ir veiksnio dėsnius (panlogizmas).—Bet tuo tarpu pradėjo augti gamtos mokslai. Greitu laiku gamtos mokslų faktai išgriovė nevieną Hegel'io drąsų tvirtinimą. (Jis tvirtino pav., kad be žinomų planetų nėra ir būti negali kitų. Lyg tyčia 1845—46 m. Leverrier ir Adams, remdamiesi Newton'o dėsniu išrokavo esimo vietą naujos planetos, Neptuno, kurį esant dar 1840 m. spėjo Bessel'is; o 1846 astronomas Galle pirmasis ir pamatė Neptuną nurodomoj vietoj) [1]. Tuo būdu pamažu nustojama pasitikėti tokia filosofija, daugiau kreipiama domės į gamtos, tyrimo mokslus. Ilgainiui pradėta niekinti aplamai visa filosofija, ir pilnai atsiduodama empiristiniems mokslams [2].

(B. D.)

---

[1]) Prof. Er. Becher. Weltgebäude, Weltgesetze, Weltentwicklung. Berlin 1915. pusl. 66.

[2]) Prof. I. Verweyen, Naturphilosophie (Aus Natur u. Geisteswelt) Leipzig 1919 pusl. 11—12.

Rašytojų takais.

Kas mūsų nesupranta spausdinto žodžio galės! Argi spaudos ginklas nepadėjo užkariauti mūsų skaudžiamai šalelei vietos nepriklausomųjų valstybių tarpe?! Būtinai privalome naudotis tuo pačiu ginklu, norėdami įkūnyti savo idealus visuomenėje.

Mes, jaunuoliai(ės), regis, tai suprantam, bet pradedame savo darbą nuo eilių lipdinimo. Po keletos nevykusių bandymų, susitikę aštresnės kritikos, „ant visados“ atsisveikiname su nedėkinga literato dirva. Sako, kad koks ten senovės filosofas supykęs skaičiuodavęs iki 40. Mes tame dalyke esam gabesni už tą „senį“, nes nei iki 5 nesuskaitę jau nutariam „savo atsistatydinimą“.

Reiktų atsiminti, kad rašiniai tai ne palaidų žodžių sugrūdimas į kantriojo popierio lauką, bet tikslus ir aiškus geresnių minčių išreiškimas. O įgyti bei tinkamai reikšti mintis yra pagrindinis ir sunkiausias rašymo reikalavimas. Juk ir paprasčiausias veikalas pirmiausia švystelėja minčių dausose, o tik paskui, gerokai perviręs proto katile išsipila nepertobuliausioj rašinio formoje. Ir juo aiškiau protas apdirbo kokią mintį, juo veikalėlio sakiniai klusniau organizuojasi į temos vienetą. Nes visumet mintis trokšta virsti tikrenybe. Todel geriausia vyksta rašyt tada, kai pačios mintys pradeda veržtis iš galvos į popierio lygumas. Tik nereikia laukti kažkokio „muzų apreiškimo“, kuris savo „įkvėpiančia“ galia stumtų ranką prie kotelio. To įkvėpimo lieka pačiam gamintis minčių padangėje.

Mintijimas yra dirva, iš kurios auga ir keroja didžiulis kultūros medis, prakaito lašais gaivinamas. Nors protavimas yra kiekvieno žmogaus savastis, tačiau nevisuose jis tuo pačiu lengvumu apsireiškia. Daug čia padeda gabumai, bet dar daugiau darbštumas.

Kaip smuikuojant reikia nevien tinkamai užgauti stygas, bet draugia ir stygų dejavimą privalu apribuoti takto išlaikymu, taip ir minčių eilės yra tvarkomos stiliaus saiku. Nevienaip griežia išsilavinęs artistas ir bažnytkiemio elgeta. Juolabiau nevienodos vertės minčių grupavimas matoma pas Vaižgantą ir „Inkaro“ korespondentą. „Po tikėjimo ir mokymosi nieko nėra svarbesnio negu stilius“—tvirtina L. Veuillot'as. „Nes del stiliaus mūsų veikalai yra skaitomi, su jo pagalba mes suįdominam pasaulį, įgijam pagarbą“ ir tuom, žinoma, atrandam skaitytojų tarpe naujų šalininkų mūsų skelbiamiems idealams. Mat, „stilius —anot vysk. Freppel'io— yra paslaptinga jėga, kuri traukia į save, papuošalas, kuris džiugina akis, spalva, kuri vilioja skaitytojo dėmesį, pažymys, kuris sužadina, liepsna, kuri šviečia ir kaitina“. Bet ir gabiausieji rašytojai neužgimdavo su visais stiliaus tobulumais, tik jį kantriu darbu užsidirbdavo. Stilių besidirbant daug padeda skaitymas tik vieno literato, rašiusio geru stilium. Nuolat su-

sitinkant su to paties rašytojo veikalais pamažu prisisavinama jojo idėjos, žodžiai, išsireiškimai; ilgiau bendraujant su juo raštais lengviau įsipratinama jo rašymo buduosna. Žinant kokį rašytoją moksleivis studijuoja, galima įspėti kokiu stilium jis pats rašys. Kadangi skaitant daug rašytojų negalima išsidirbti vieno patvaraus stiliaus, tai Jouvency sako: „Aš norėčiau, kad Tamsta neskaitytum [1]) daug veikalų, pakol neprisisavinsi gero stiliaus". De Damas bara jauną profesorių, „kuris daug rašytojų skaito, dar neįsitaisęs stiliaus".

Norint tikrai turėti savo stilių reikia pačiam rašyti. Dauguma žymesniųjų rašytojų pirmus plunksnos manevrus darė dienraščio puslapiuose. Ten pirmą kartą mintys pasirėdydavo savų sakinių uniformoje. Nors denraščio stilius ir šlubuoja, tačiau sugeba į sielos padangę parkviesti optimistinių vilčių. O tų vilčių nestengia sudrumsti nė pašaipa lepiųjų kritikų, kurie reikalauja iš kiekvieno plunksna apsišarvavusio žmogelio literatinių aukštenybių. Dienraštis gi del savo vispusinės vertės daugelį palydi visą gyvenimą.

Antruoju laiptu į literatų pilį galima pavadinti tokius laikraštėlius, kaip„ Inkaras", „Mūrų Aidai", „Skambančios Stygos" ir t. t. Juk tokiuose rankraštėliuose pasirodė Gogolių ir Puškinų jaunučiai kuriniai.

Toj mokykloj gerokai prasilavinę, dauguma stoja viešųjų laikraščių bendradarbiais.

Savarankiam darbui prisirengti gali daug padėti vertimas išsvetimų kalbų.

Galutinai jau gerai išsimankštinęs anuose laukuose literatas gali žengti į aukščiausiąją literatūros viršūnę stambesnių veikalų keliu. Pas mus prie to dar nedaug kas tepriėjo. Galima priminti, kad rašytojai, kurie daugelio šimtmečių akyvaizdoje stebina pasaulį savo veikalais,—savo rašinius dailino per ilgus metus . Taip pavyzdžiui Virgilijus darbavosi apie garsiąją „Eneidą" 20 metų. Į pabaigą savo gyvenimo jis norėjo tą nepalyginamąjį eilėraštį sunaikinti, nes matė jame dar neganėtinai tobūlą palaiką būsiančioms žmonijos kartoms.

---

[1]) Mums rodos, kad tikslui pasiekti užtenka jei patinkamas ir gero stiliaus autorius bus dažnai skaitomas ir kartojamas, kaip pav. darė didelis stilistas ir kalbėtojas vyskupas Bossuet'as; tuomet galima iš daug autorių skaitant išmokti gero stiliaus *Red.*

Bossuet'as, kuris savo majestatinga kalba rodos peržengė iškalbos ribas, taip pat daug dirbo studijuodamas klasikų veikalus. Rytais atsikėlęs apie 2—3 valandą tarp maldos ir mąstymų tvėrė „Oraisons funèbrs", „Panégyriques", „Sermons", kuriais mes po dviejų šimtmečių negalim atsigėrėti, nežinodami kuo čia labiau stebėtis—ar jo genialumu, ar jo darbštumu, kurių tiek randam, jojo veikaluose.

Racine'as per 12 metų rengėsi prie „Esther'os" ir „Athalie", kurie suteikė jam vardą žymiausio dramos poeto Francūzijoj.

Labruyèr'as dirbo per visą gyvenimą mažą, bet turiningą veikalėlį „Les caractères".

Arkivyskupas Fénelon'as savo veikale „Les aventures de Télémaque" tik darbštumu pasiekė to klasinio tobūlumo.

Ištiesų! kątik iškeptas pyragas dažnai išdegina negailestingam kritikui nasrus ir jis gali mums atkeršinti iniciatyvos nustelbimu. Tad geriau—pradėkim nuo pirmųjų laiptų kelionę į raštiją.

Jeigu tik darbštumas daugelį gabių žmonių tepadarė genijais,—tai mums paprastiems „miruoliams" ypatingai reikia naudotis darbštumo malonėmis. Nes tik darbas vysto iš nepritvrimo pančių silpnus palinkimus ir veda mus dygiais takais į garbingą pergalių lauką.

Kai nuo žaliuojančio medžio pamažu nušiupa nudžiūvusios šakos, taip iš darbštaus literato stiliaus pasišalina visi trukumai, o mintis vis laisviau ir galingiau pradeda skrajoti sielos dausose bei raštijos srityje kaitindama ir kitų širdis Idealo meile.

Jonas Paukštys.

J. Vingius.

Kur tuo keliu nueisime?

Pereitųjų metų „Ateities" antrame numeryje St. Č. straipsnyje „Del kai kurių mūsų kalbos lyčių dvejopumo" nurodo, kad mūsų kalboje yra daugybė žodžių dvejopos ly-

ties, ilgos ir trumpos,[1]) ir stengias įtikinti, kad pašalinus šis dvejopumas, reikią mums rašyti ir taryti tik trumpoji lytis.

Mano nuomone, toks elgesys būtų labai nenuosakus. Ir štai kodel:

Jokiu būdu negalima sutikti su St. Č., būk lietuvii kalba žengianti savo lyčių trumpinimo keliu. Dabar lietuviaų vartoja žodžius taip ilgosios, taip trumposos lyties. Lygiai tas pats yra Daukšos ir Širvydo kalboje. Jų raštuose randame ilgąją ir trumpąją lytį, nors dažniau ilgąją. Kad tai neišrodytų tuščias tvrtinimas, imkime pavyzdį. Mikalojus Daukša rašo:

...„Kurem' dàwe Diéwas sôstą Dówido téwo io, ir karaláus namůse Jâkubo, tai yra szwęntoi' Bažniczioi' sawói' ąnt ąmžių, o karalîstei io niekad' gálo nė bus". („Postilla catholicka", spausdinta 1599 m. E. A. Volterio 1904 m. atspausdinta ta pačia rašyba. Paduotasai tekstas yra Volterio leidime 6 pusl. 30 eil.)

...„Dide yra diena Wieszpatiés, ir kázg gal' pakialt ią?" (tenai 15 pusl. 30 eil.)

Jau daugiau kai trys šimtai metų praėjo, kuomet šie žodžiai buvo parašyti. Kalba turėjo laiko keisti savo išvaizdą ir daug ką pakeitė; bet ir tenai, kaip ir nūnai gyvos kalbos, randame ilgąją ir trumpąją lytį. Kur čia kalbos lyčių trumpinimo tendencija?.

Ilgąją ir trumpąją lytį turi ir Širvydo kalba („Punktay sakimu". Pirmu kartu išleista 1629 m.)

Toliau, del kalbos taisyklių ir tendencijų daugiasia gali pasakyti jos žinovai. Šiuo atžvilgiu pripažinti mūsų autoritai Rygiškių Jonas ir Kazys Būga vartoja beveik visur ilgąją lytį. Paskaitykite jų raštų,—pigiai tai pastebėsite. Nejaugi toks jų elgesys būtų nieku neparemtas?

Pagaliau ve prie ko prieina St. Č.:„Ir reikia, kad kuo veikiausiai ji (t. y. trumpoji lytis) įsigalėtų rašyboj, nes juo ilgiau ten pabus ilgoji lytis, juo sunkiau bus jąja atsikratyti". Jis reiškia neima kalbos, kaip ji yra ir kaip ji žengia pirmyn, bet jai nori duoti taisyklių, ir į jas kalbą įsprausti, kad jų laikydamos nedrįstų savitai vystytis. Užtenka kad ligšiol daug panašių kalbos pančių yra nukalta, kurių taip sunku

[2]) Pvd. Dirbti-dirbt, dirbame-dirbam, dirbki-dirbk, troboje-troboj.

atsikratyti; daugiau tikrai neverta jų prasimanyti. Pati kalba turi savo taisykles ir tenai jų ieškoti reikia, bet ne pramanytas jai užmesti.

Dar vienu atžvilgiu ilgoji lytis mums brangi. Kalba yra juo gražesnė, juo ji švelnesnė, minkštesnė. Minkštumo gi ir švelnumo kalbai duoda balsiai. Lietuvių kalboje priebalsių ir taip yra nemaža, mažinti tat jos balsių skaičius—tai kalbos barbarinimas!

Jei norime tat kalbos stačiokiškumo ir kietumo, trumpinkime jos lytis, ypač veiksmažodžių.

Šis klausimas yra labai svarbus, gera būtų kad lietuvių kalbos žinovai jį nušviestų. Mums jauniems ir pačiai mūsų kalbai tai būtų itin naudinga ir sveika.

29—II—1921.

Vokiečių katalikų studentų kuopos ir jų darbuotė.

Vokiečių katalikų studentų darbuotė ankštai surišta su universitais, kurie dygo ir augo bažnyčios globoje. Tiesa, ilgą laiką studentų kuopos neturėjo pastovavs būdo, aiškaus ir apibrėžto veido. Nuotaikos ir aplinkybių pasigaudamos nukrypdavo kartais į vieną, kartais į kitą pusę. Naujo — nenumatoma buvo. Ir taip, gal-būt, ilgai dar būtų patvėrę, jei ne prof. Juozas von Görres. Jis, įžeistas Wartburgo reformacijos švente ir paėmimu į nelaisvę Kölno Arcivyskupo Klemenso Augusto, sujudino savo karštais raštais snaudžiančią visuomenę. Görres balsas rado studentuose irgi nemaža palankumo. Ir štai 1844 metais Bonnos studentai įkuria studentų korporaciją, kurią Görresui atminti pavadino „Bavaria“, nes Görres Bavaruose sužadino naują katalikų gyvenimą. Tos korporacijos obalsis buvo„ religija, mokslas, draugiškumas“.

Paskutiniu laiku korporacijų gyvenimas yra labai stipras ir plačiai išsišakojęs. Viename Berlyne matome net 16

katalikų studentų ir studenčių korporacijų. Tarpusavy jos skiriasi nebent tradicijomis, ir kai kuriomis pareigomis. Pavyzdžiui, viena jų iš savo darbo programos politiką išmetė. Apskritai imant, ruošiami iš religijos ir mokslo trumpi referatai, daromi pasikalbėjimai, rūpinamasi viens kitam padėti geriau moksle pasiekti sau pasibrėžtą tikslą, praktikuojama gimnastika, iškilos, kai kurių kovojama su alkoholizmu. Itin daug gražaus ir prakilnaus pobūdžio turi savyje vienas jų paprotys,—tai katalikų studentų prie bendros Komunijos ėjimas. Sąjunga „Unitas“ šiaip aiškina šį sektiną paprotį, kurį laiko pamatiniu savo religijos darbe: „Šią kilnią unitarinę džiaugsmo dieną turi jauno žmogaus visos asmens pajėgos išsireikšti laisvame atsidavime mūsų Atpirkėjui Jėzui Kristui. Bendra šventa Komunija yra kataliko studento garsiausias credo, aktingiausias pripažinimas Pasaulinės Bažnyčios ir jos reikalavimų, stipriausias brolių kuopos ryšys“.

Tie, kuriems nepatinka korporacijos tuo ar kitu, stoja į „Laisvąją katalikų studentų Kuopą“. Visos katalikų korporacijos ir kuopos turi savo jungiamąjį organą—Katalikų Akademininkų Komitetą.

Be to, ką minėjau, turi didelės svarbos Socialinė Katalikų Studentų Centralė. Ši organizacija yra įsikūrusi ne taip senai prieš karą ir nūnai turi studentų tarpe žymių žymiausio pasisekimo. Socialinės darbuotės uždavinys socialinis auklėjimas. Jos nuomone, kiekviena studentų korporacija, kuopa turėtų tą savo uždaviniu laikyti. Kaip maža išėjusieji mokslus pažysta žmones, jųjų mintis, jausmus. Kaip maža jie žino apie darbininkų organizacijas, jų darbą. Kaip netikę jie savo akademiniu mokslu paprastiems žmonėms naudingais būti. Vos pradėję darbą, kurio nepriaugę yra, turi pulti. Tūlas nepatenkintas tuo plaukia kartu su reakcininkų gaujoms, kurie tiktai urzia, komanduoja, erzina žmones ir jų nesupranta. Tuo tarpu del netikusios ūkio plėtotės klasių kontrastai didėja, brutalinis egoizmas, kapitalistinis individualizmas be atodairos žengia tolyn, kada reikia, ir per lavonus. Antra vertus—kiekvienas šviesuolis ir turto savininkas darbininko įžiūrimas išnaudotoju ir plėšiku...

Kaip gi į tai reaguojama socialinės studentų darbuotės? Jie pabrėžia studentams ir studentėms būtiną reikalą pažinti darbininkų ir darbdavių gyvenimą, stengtis surasti išėjimo, tvarkant visuomenės gyvenimą Kristaus mokslo ir artimo meilės pamatais.

Tam tyčia yra įsteigti studentams kursai, kur daromos žinovų socialinės paskaitos. Socialinė katalikų Studentų Centralė padeda savo nurodymais lankyti ir pasižinti su darbininkų įstaigomis ir t. t. Daugiausia studentų ir studenčių dirba atostogomis („Ferienvereinigungen"). Studentas pasižysta su vietos darbininkų darbo įstaigomis, daro paskaitas, lanko darbininkų susirinkimus; padeda darbininkų draugijose darbuotis, dalyvauja visose katalikų draugijose, kaip antai: Volksverein'e (Liaudies Sąjunga), Šv. Elžbietos ir Šv. Vincento draugijose, kur studentas-ė turi progos įsigilint ir suprast vargšų skurdą. Toliau įtraukia į darbą vietinius studentus-es, abiturentus, gimnazistus ir šiaip žmones, kurie gali kuo nors padėti darbe ar žodžiu ar raštu, ar savo turtu. Be to, ruošiami yra darbininkams vakarai, pasivaikščiojimai, platinama literatūra.

Gan svarbią rolę vaidina darbininkų tarpe kursai. Pirmų pirmiausia, kurie nemoka, yra mokomi rašyti, skaityti; daugiau prasilavinusieji—skaičiuoti, geografijos, gamtos mokslų, literatūros, istorijos, stenografijos ir t. t. Čia daugiausia žiūrima į tai, kas labiau darbininko praktikos gyvenime reikalinga. Patiems studentams yra lengviausia pamokyti darbininkus iš savo studijos dalyko srities. Šiame darbe gali taip pat daug padėti vietos šviesuomenė, gimnazistai-ės. Stastikoje mes matome, jog darbininkų kursai turi nemaža pasisekimo. 1911 metais rudens atostogomis įvairiose Vokiečių vietose darbavosi 159-ri darbininkų kursai, kuriuos lankė 4387 darbininkai ir darbininkės. Studentų darbavosi apie 300.

Be abejojimo, nereikalaujama iš studento žymaus darbo. Kitaip nukentėtų jo mokslas ir užsitęstų mokymosi laikas. O studento svarbiausias rūpesnis—rengtis į gyvenimą.

Žiūrint į lietuvius, socialinė darbuotė turi ne kiek ne mažesnės svarbos, nors mūsų šviesuomenė nėra taip nutolusi nuo darbininkų, kaip kapitalistinėje Vokiečių žemėje. Bet vėl lietuvių žmonės yra gerokai tamsesni. Pilna visuose kampuose mes rasime net analfabetų. Taigi žmonių švietimas ir darbininkų kursai turi būti mums kiekvienų atostogų artimas ir būtinas darbas.

Jonas Remeika.

Katalikų Internacijonalas.

Vargšė žmonija, pamynusi po kojų visa, kas šventa, prakilnu ir dora, ambicijos ir kitų žemų palinkimų vedama priėjo pagaliau liepto galo, išvydo tą baisą bedugnę, ant kurios kranto ji jau atsistojo. Rimtai pažiūrėjo į prišakį ir, pabugus savo padaryto žingsnio, ji užsimąstė ir sustojo.

Girdėtis aiškūs, nors nestiprūs balsai: Šalin žudynės, gana kraują lieti, kerštą ir neapykantą sėti; pražutin veda platus mūsų apetito kelias, paklydome, gryžkime atgal. Matyt tik aame, Kurs pasakė „Aš esu kelias, tiesa ir gyvenimas“ mes Tlimę sau terasim.

Tačiau gerai įsiklausius nemažiau aiškiai girdisi pilnas įnirtimo obalsis: „Viso pasaulio „proletarai“ vienykitės“, tik žingsnį pirmyn ir bus „rojus“ mūsų. Ir spiečiasi aplink raudoną III ar kito internacionalo sukiojamą vėliavą iš viso pasaulio jaunuolių būriai, tiesia aplink stiprų retežį, kad apsiautus juos priversti drauge žengti rojun—bedugnėn.

Taip esant negalima buvo ramia akimi į tai žiūrėti, ir katalikai sukurė savajį krikščioniškajį internacijonalą. Štai žodžiai, kuriais jos kurėjai kreipiasi į visą pasaulį:

Brangūs Vienminčiai!*)

Rugpiūčio mėnesy 1921 m. Graz'e (Austrijoje) „Internacio Katolika“ (Katalikų Internacionalas) steigia savo pirmąjį kongresą. Kongreso laiku bus taip pat ir atskiri įvairiausių judėjimų susirinkimai, taipgi jaunuomenės ir studentijos, kurs tuo pačiu yra ir generalis viso pasaulio katalikų jaunuomenės suvažiavimas, „Mondjunularo Katolika“ arba sutrumpintai „Moka“ vadinamas. Tame susirinkime bus svarstomi opiausieji visų šalių katalikų jaunuomenės ir studentijos šio momento klausimai. Svarbiausias susirinkimo uždavinys: 1⁰ sudaryti galutinus „Mokos“ įstatus; 2⁰ išrinkti valdybą; ir 3⁰ apibrėžti darbuotę.

Viso pasaulio katalikų jaunuomene! Didžiuliai yra uždaviniai, kuriuos pirmame Graz'o susirinkime turime atlikti.

---

*) Vertimas esperantė kalba išleisto „Alvoko de la tutmonda katolika junularo kaj studentaro“ (Viso pasaulio katalikų jaunuomenės ir studentijos atsišaukimas).

Tam būtinai reikalinga, kad kuodaugiasia iš viso pasaulio jaunuolių jame dalyvautų. Tad garbinga yra kiekvienai katalikų draugijai pareiga pasiųsti nors vieną delegatą į kongresą, kad jų galėtų dalyvauti didelėje viso pasaulio katalikų jaunuomenės ir studentijos manifestacijoje.

Be to, dar prašome visus padėti kuogreičiausia atsiekti mūsų aukštą tikslą—sujungti viso pasaulio katalikų jaunuomenę į galingą universalį jaunuomenės internacionalą. Parodykim, kad mes esame „Katalikų Viltis“!

Plačiau žinių teikia kongreso komitetas: Graz. Karmelitenpl. 5. Austrija.

Hans Sappl. (Graz).
„Mokos“ sekretorius.

J. Bernhard. (München).
„Mokos“ vyr. delegatas.

Taigi internacijonalas jau užmazgoje. Belieka tik, supratus kiekvienam jo svarbą, spiestis kiek galint po jo vėliava ir arčiau pasipažinus su kitų šalių vienminčiais, tartis pasekmingesniam darbavimuis. Oficialė-kalba Esperanto, tačiau ir tie kurie jąja naudotis negali, mokėdami kitas kalbas, nors ir sunkiau, vistik ras mintimis pasidalyti būdą. Neapleiskime tad geros progos patarnauti savo aukštam idealui, neužmirškime prisidėti prie to kilnaus darbo, kurio jau prirengemuosius vargus 5 sausio 1921 m. Apaštališkas Sostas teikėsi palaimint ir kuris be dvejonės daug žada krikščionybės rytojui.

Ramunėlis.

Kaunas 20-III-1921.

V. Stonis.

IŠ CIKLIAUS „KELIONĖJE“.

I.

Nemylėki manęs—našlaitėlio dalios,
Bekeliaujančio tolimą kelią:
Mano vargo našta tik tave suvylios,
Ją paėmus krutinė tik gelia—
Nemylėki manęs!

Palytėjus stygas mano kanklių balsai
Tik pravirksta, lyg rūdenio vėjas
Ir prabylusio himno veltu beklausai:
Jis tau širdį sužeis užžavėjęs—
Nemylėki manęs!

Be giedrų ir rasos stebuklingi sapnai
Man nuvyto, lyg pirmosios gėlės
Ir į dangų nors siekia ištiesti sparnai,
Bet ant skruostų tik vien ašarėlės—
Nemylėki manęs!

Aš keliausiu patsai, nors neaušta rytai
Ir nėra, kas man ranką ištiestų;
Gal nekartą klupsiu... Pasimelski karštai,
Kad Vedėja—Žvaigždelė man šviestų,
Pasimelski karštai!..

II.

Paslaptingi sapnai
Nuramino senai
Sukankintą, pavargusią žemę;
Negirdėti balsų,
Vien tik erdvės dausų
Rūpestingai beniūkso aptemę.

Taip aplinkui klaiku!
O aš vienas taku,
Kaip našlaitis, einu be pavilgo;
Nuo naštos man pečiai
Jau palinko rūsčiai
Ir nakvynės širdis įsiilgo.

Bet iš kur spinduliai
Nusijuokę meiliai
Netikėtai po kojų man krito?
Ar tai aušta rytai?
Ar dalužė tik tai,
Kad užgest, žiburėliu sušvito?

Tai pro šidrą nakties
Spindulėliais vilties
Stebuklinga žvaigždelė prasvydo!
Sidabriniam tvane
Ji panėrė mane
Ir suvargusią širdį man gydo.

Ji tokia nedrąsi
Ir kitos nerasi,
Kad su liūdėsiu taip bespindėtų!
Gal gudu jai vienai?
Gal neranda tenai,
Kaip ir aš, kas keliauti padėtų?

Nevylioki, skaisti,—
Man erdvė perplati
Ir sparnų neišmokau dar tiesti!
Dar pakilt negaliu,
Tik beeinant keliu
Nepaliauki, meilioji, man šviesti!..

Pirmieji pavasario žiedai.

Ką gi tai reiškia? Palši, balsvi debesėliai tik plaukia plaukia vienas paskui kitą. Jie, rodos, eina lenktynių, nori vienas kitą pagauti... Jiems, matyt, linksma, smagu... Žaidžia linksmučiai... taip žaizdavo vaikų berūpestingas būrelis žalioje pievoje mano kūdikystės metu. Jau, rodos, jau pavys, pralenks, sustos, pasižiūrėjęs į akis nusišypsos ir vėl taip žais... Bet... Del ko gi, „bet“?—Tai saulė panorėjo lakūnėlius pabarti, ar gal tik linksmesnės draugystės jiems duoti—ir pasiuntė savo spindulių puokštę. Ištikro. Koks būtų gražus baltų dedesėlių ir aukso gijelių vainikas! Bet jis

nupinti nelengva. Daug vandens turi nusiristi į jūrių gelmes, daug bangų ten turi pavirsti į baltąsias putas. Kaip gaila!.. Aure! Tų debesėlių jau nebeliko... Vainikui nelemta buvo susipinti. Matytis tik žydrioji dangaus mėlynė. Ten saulutė taip maloniai šviečia. Ji tiesiog žiūri į atsibundantį iš gilaus miego žemės skritulį. Štai dar vienas debesėlis atsiskubina... Jis lekia į saulę... Jo veidas rimtas, kažką baisu grasinąs. Jis nori atkeršyti saulutei—sumažinti jos spindulių skaičių. Bet pasijunta bejėgis esąs. Jis nori vėl grįžti ten, iš kur atskridęs. Vienok kelio neranda... Jo pėdų žymės neliko... Jį neša pietų vėjelis į tą šalį, kur žvaigždės niekumet negęsta, kur visumet sidabro rasa krinta, kur jūrės dugne gintaro medis auga... Gal ten jis bus laimingas? Gal?!.

— Vytai, ar girdi? Kas čia taip skamba? Gal gaudžia Aukštybių varpas? Taip. Jis vilioja, šaukia mane ten, kame laimužė žydi ir žada... oi, daug man žada.

— Kas tau daros? Gal verki? Tu išbalusi... Tik paklausyk, tai pavasario akordai palietė tavo sielos stygą. Štai žiūrėk! Koks gražus miškas! Medžiai dengiasi išeiginiais žaliais rūbais. Jo gyventojai čiulbuonėliai įvairiais balsais traukia sutartinę dainą. Ji liejasi, banguoja, plaukia toli toli, ir į samanotą bakūžę, ir į didelius rūmus. Neaplenkė ji ir mudviejų. Tad klausykivos, gerėkivos! Tu girdi?

— Girdžiu... Tiktai man žodžių trūksta..

— Matai, visi šiandien stoja darban. Štai šits upelis, kaip sunkiai dirba. Jis šniokščia, rita akmenėlius. Juk jo darbas nelengvas. Bet koks tyras jo vanduo. Kiek gera jis yra padaręs! Nevienam gal jisai dvasią atgaivino.

— Tu tik šiandien jį pastebėjai dirbant? Jau kada jis prakaituoja. Še! žiūrėk! Apaugę plačialapiais ąžuolais ir ošiančiomis pušimis, aukšti krantai jį supa. Juk niekas jų neiškasė, juos įkūrė paties upelio darbas...

— Gražyte, mes šiandien daug vaikščiojom, daug gražu, gera matėm, girdėjom, bet panašaus dalyko dar nėsu matęs. Tik žiūrėk, kokios puikios gėlės! Aš tiek kartų apie jas pasakojimų girdėjau, tiek saldžių svajonių į kapus nulydėjau... Ir šiandien mano svajonės gyvenimu tampa. Ar ištiesų? Argi?! Klausyk, Gražyte, priskinkim šių gėlių, padarysime gražią puokštę. Bet toji puokštė bus amžina... Ji bus mano ir tavo... Tinki? Tuomet mudu skrisiva ten erdvėsna, kaip tas debesėlis...

Gražytė tylėjo. Ji giliai mąstė.

— Taip, Vyteli. Tik viena aš tavęs noriu paklausti. Tu nori gyventi?

— Aiškus dalykas. Juk aš taip dabar laimingas!

— Tai delko tu taip kalbi apie gėles? Jei tau gyvenimas brangus, malonus, kam nori toms gėlėms gyvybę atimti? Jos taip puikiai auga ir žydi... Upelio vanduo jas gaivina. Nuskynus gi... Kas iš to? Tiesa. Kelias dienas jos dar žydės, bet neilgam. Jos tuoj nuvys. Taigi težydi čia, o mes kasdien, saulutei slenkant vakaruosna, galėsime jas atlankyti, pasigėrėti jų gražumu, kvėpuoti jų gaivinančiu sielą kvapsniu. Juk tai pirmieji pavasario žiedai...

Vytas atsiduso.

Miškas suūžė, upelis dar labiau šniokštė, paukščiai stipresnį himną gamtužei užtraukė, tarsi, pritardami Gražytės žodžiams.

. . . . . .

Gėlelės tebežydi ir džiugina pasaulį.

Sedula.

Metus baigiant.

1. Bendri mūsų uždaviniai. 2. Ypatingos sąlygos baigiantiems. 3. Augštieji Kursai ar užsienis. 4. Švietimo klausimas. 5. Mūsų keliai.

1. Baigiame dar vienus sunkius savo mokslo metus. Erškėčiuotais takais, kaip ir visa tėvynė, žengiam į savo tikslą. Želigovskijados ir kiti tebetykoją mūsų gyvybės priešai išsklaidė mūsų eiles. Daugeliui nebuvo lemta užbaigti net vidurinės mokyklos: gyvasai šalies reikalas patraukė eiti kitas pareigas — stoti tėvynės gynimo eilėsna, užkišti įvairias karo ir ne karo raštinės ir t. t. Išblaškyti, neskaitlingi palikę, gyvenimo suerzinti—būsim pažengę dar vieną laipsnį į mūsų siekiamą ateitį. Jausdamiesi gerai mūsų darbą atlikę, džiaugsmingai patiksime vasaros atostogas.

Aš čia neturiu tikslo kalbėti apie mūsų, bendrai imant, moksleivijos pareigas vasaros metu: kiekvienų metų „Ateities“ atostogų numery tas klausimas buvo paliečiamas ir ten galima rasti vasaros minčių, darbo ir pažadinimo. Čia praeinamai nebent galėčiau pakartoti brangaus tėvynainio Petro Kriaučiūno žodžius, kuriais jis mus palydėdavo dar anais sunkiais rusų carizmo laikais į vasaros atostogas: „Nebūkit ponais ir panelėm, bet nešini tuo spindulėliu šviesos, kurį čia radote, eikite į savo tėvų pirkias kaip savi ir padėkit jiems vasaros prakaitą braukti, švieskit jų tamsias prislėgtas dienas; arba pakabinę batus per lazdą eikit skersai išilgai mūsų šalį, kaip vaideliotai, dainuodami—žadindami brolius, rinkdami iš jų žūvančią praeitį.“—Nors po to jau laikai atsimainė, bet dar ir šiandien tinka tie žodžiai, dar ir šiandien daug tamsos ir nesusipratimo mūsų tėvynėje; pilka ir apniaukta jos padangė; daug darbo ir pasišventimo dar reikia padėti, kad pažadinti—prikelti ją sąmoningam ir žmoniškam gyvenimui. Moksleiviams tai nesvetimas uždavinys.

2. Tačiau svarbiausia man čia norėtųsi paliesti baigančiųjų—abiturientų klausimas, kurių padėtis yra visai savotiška, ne tokia, kokia buvo pirmiau. Kaip ne sunkios šiandien mokymosi sąlygos, suprantama, kad baigusieji vistiek stengsis rasti kelius toliau prie savo tikslo eiti, nepasitenkins tuo menku, ką galėjo duoti gimnazija. Ir čia susidaro ypatingos sąlygos. Kitąsyk abiturientui buvo bemaž du keliai—aiškūs ir įprasti: tai Maskva ir Petrapilis; tik mažuma krypdavo kur nors kitur. Šiandien tie keliai visiškai išnyko—reikia ieškot naujų kelių, pralaužt naujas spragas beieškant tų augštumų, į kurias siekia jaunoji siela. Tie keliai tegali būti: Vakarų Europa, Dorpatas ir pagaliau mūsų Augštieji Kursai.

3. Kardinalis klausimas, kuris turės atsistot prieš kiekvieną baigusiųjų—tai užsienis ar mūsų Augštieji Kursai? Čia daug vilionių gali turėt savieji Aug. Kursai; juk tai savoji šventavietė, savos išminties ir žodžio žinyčia; čia galima bus išgirsti ir to, ko svetur neišgirsi, o ko lietuvio siela taip pasiilgusi; čia pastojimo kelias lengvas: nei sunkaus priėmimo, nei vizų, nei svetimos kalbos, kurių mūsų gimnazijos vis tik ganėtinai neišmokina; pagaliau, čia ir lėšų klausimas lengviau išsiriša, nes galima valdininkauti ir mokintis. Kas kita užsieniuos. Ten ir pastoti ne taip lengva ir lėšų nekiekvienam ganės. Tik ten vilioja kažkas naujo, sunkaus, saumeilingo, kas nori pergalėt visas tas kliūtis—vilioja siekimo ir ieškojimo galia. Taip atrodo, žvelgiant daugiau intuiciniai,

neįsigilinant į esmę. Deja, tikrenybėj visos tos giedrios viltys, kurias galima dėti į mūsų Aukštuosius Kursus, labai išblanksta. Pirmiausia, faktas lieka taisykle, kad vienkart studentauti ir valdininkauti yra negalima. Jau ir mūsų Aukš. Kursų neilgas gyvavimas parodė, kad Lietuvoje išimties iš tos taisyklės nepadarysim. Pernai metais Auk. Kursuos buvo 497 klausytojai, šįmet teliko 211, taigi mažiau pusės; o ir iš tų pačių žymiai didesnė dalis nelietuviai, kurie žinoma, nėra valdininkai. Gal būt tokio sumažėjimo buvo ir kitų priežasčių, bet aš tikras esu, jog viena iš svarbiausių priežasčių buvo ta, kad dauguma pamatė, kad valdininkauti ir mokytis, yra nesutaikomi dalykai ir kad prie tokių aplinkybių visi geri norai ir pastangos turi likti tuščiu dalyku. Žinoma, man nereikėtų nei šios neiginės Aukšt. Kursų pusės kelti, jeigu jie pasiliktų tokie, kokie iki šiol buvo: tąsyk Aukš. Kursų klausimas visai atpultų, ir tąsyk mes sakytume tik, kad bereikalo aikvojamos jiems lėšos. Bet tenka patirti, kad greitu laiku Seimas mano priimti Universito statutą ir ir Auk. Kursai nuo rudens manoma paaukštinti Universitu. Turėdamas tai omeny aš ir taikau aukščiau minėtus mano žodžius ir sakau, kad tas samprotavimas už Auk. Kursus, kad juose būsią galima sujungti du dalyku—uždarbiavimą ir mokymos, bemaž atpuola. Belieka kitas viliojąs dalykas į savąjį universitą: kad tai savo, artima, labiau gal būt pritaikinta mūsų gyvenimui. Bet ieškant mokslo, vargu bau tokiu motyvu galima vaduotis. Čia reikia aukščiau statyti kitą motyvą—žinių įgijimo, jų vertumo motyvą. Lig šiol A. Kursai nesugebėjo sutraukti pakankamai mokslo pajėgų (kas kaltas, aš čia apie tai nekalbu), kad galėtų patenkinti savo klausytojus. Ar dabar, pavadinus Kursus Universitu, dalykai žymiai pagerės, tenka abejoti, nes niekas be vardo nepasikeis. Jeigu ir yra vienas kitas pasisiūlymas į profesūrą iš Vokietijos, tai tuo maža bus galima pasinaudoti, nes mūsų dauguma klausytojų nėra prisirengę klausyti lekcijų vokiečių kalba. Reikėtų daugiau sunaudoti mūsų pačių pajėgos; bet jų nėra, tos pačios išsklaidytos, kartais gi net sąmoningai šalinamos. Žodžiu, profesūros klausimas, paliekant visom senom sąlygom, taip pat vargu bau žymiai pagerės. Todel tam, kuris rimtai pasiryžęs studijuoti, sunku bus save patenkinti pasilikus Lietuvoje. [1]) Jeigu tebūtų siekiama vien diplomo, žino-

[1]) Švietimo ministerijai rimtai rūpinantis ir turint gyvo noro kūrti aukštojo mokslo įstaigą, būtų galima tikėtis, kad mūsų universitas, iš pradžios gal kiek ir silpnas, greitu laiku—už poros metų—sustiprėtų ir neatsiliktų nuo Europos mokyklų. Tuo būdu galima būtų silpname pradėjus baigti tikrai rimtą universitą. *Red.*

ma, jis būtų galima ir čia įgyti, ir, gal būti, net lengviau, bet reikia atsiminti, kad diplomuotų žmonių vis tik mes ir dabar turim ne visai maža, ir, gal būt, dar su vertesniais diplomais, bet naudos kraštui ne iš kiekvieno diplomo daug testi. Čia reikia atsiminti, kad inteligentiniam darbe daugiau negu kitur viešpatauja kova—lenktynės: kas bus geriau tai kovai apsiginklavęs, apsišarvojęs—tas laimės, tas savo sferą išplės ir išstums iš jos kitus. O žinokim, kad ir tokiame Berlyne arti dviejų trečdalių besimokančių mūsų piliečių —kitataučiai. Daug jų ir kitur. Tai auga pajėga, kuri pareikalaus mūsų tesėt su jais konkuruoti. Ar šie mūsų A. Kursai rengia prie to, tenka abejoti ir atsakyti: ne! Nei mokslo nei moralinės jėgos jie tiek nežada duoti. Reikia ieškoti to viso kitur. Ir jeigu bendrojo lavinimo dalykai, kaip humanitariniai mokslai ir teisės dar galima būtų su dideliu vargu ir čionai studijuoti, tai specialiniai mokslai, kurių ypač mums reikia—teknika, medicina, ūkis, komercija—tegali .būt sekmingai tik užsieniuos studijuojami. Vykimo į užsienius reikalo neneigčiau net ir tada, jeigu mes tikrą universitą turėtume, nekalbant jau apie dabartinį. Mes žinom, kad baigusieji Rusijos universitus su pirma galimybe vykdavo papildyt savo žinių bagažą į užsienį [1]). Mes žinom, kad dabar tokios valstybės, kurios turi senus universitus, kaip Bulgarai, Serbai, Čekai šimtais siūnčia savo studentus į vakarų Europos žymiausius universitus. Vokietijos, Šveicarijos, Belgijos universituos įvairių įvairiausių tautų studentai veja pažengusią pirmyn tų kraštų žiniją, kad ją parnešus į savo kraštus. Ir mums nebūnant naiviais ir netikint (? Red.) namie auginti dideliu mokslu, tėra vienas [2]) kelias—ieškot to mokslo kitur. Tad statant tą klausimą prieš mūsų abiturientus, tenka pasakyti: visi, kam yra galimybės, privalo stengtis patekt į užsienio universitus.

Dabar kyla klausimas, į kuriuos užsienio universitus mes galim ieškot sau kelių? Būtų, žinoma, labai pageidaujamas dalykas, jei mes galėtume susiartinti ir pasiekti Francijos, Anglijos universitus. Bet dalinai tų kraštų valiuta, antra, jų užsidarymas nuo mūsų neleidžia mums prieiti jų kultūros. Lieka aukščiau minėtieji: Dorpatas, Šveicarija, Vokietija. Dorpato universitas—tai rusų palikimas. Ėstai dadėjo į jį vien savo kalbą ir dabar ten eina lekcijų ir naudojasi lygio-

---

[1]) *Turint savo gerą universitą* galima patarti vykti kitur, tik baigus savąjį, nes studentas kursą užsieny beeidamas nepasinaudoja tuo, ką duoda Europa jau baigusiam. *Red.*

[2]) Tik šiandien neturint savo rimtos aukštos mokyklos. *Red.*

mis teisėmis trys kalbos: ėstų, rusų ir vokiečių; tai yra pozitingoji ir mums pusė. Mokslo atžvilgiu, Dorpato unversitas[1]), žinoma (? Red.), negali susilyginti su Vokietijos universitais. Patartina tegali būt stoti į Dorpato universitą gerokai įpusėjusiems rusų univesituos ir norintiems tęst ir greičiau užbaigt savo sritį; taip pat tiems, kurie mano dirbti diplomatinį darbą Baltijos pajūrio valstybėse.

Šveicarijos universitai—del šveicarų franko brangaus kurso tėra mums sunkiai prieinami. Važiuoti galima patarti vien norintiems studijuoti filosofiją (Friburgas). Lankant šveicarų universitus yra taip pat tas geras privalumas, kad yra progos išmokti francūzų kalbos, ko paprastai vokiečių universituos neatsiekiama, o kas mūsų visuomenės darbininkams yra labai reikalingas. Sėkmingam lekcijų klausymui Šveicarijoj kai kur reikia mokėti dvi kalbas: francūzų ir vokiečių.

Bet daugiausia mums teks pasinaudoti, matomai, Vokietijos universitais. Ten ir patekti esamom sąlygom yra lengviau ir pragyvenimas nebrangiau atsieina kaip pas mus. Iš Vokietijos universitų parankiausias mums būtų Karaliaučiaus, bet į jį neteks stoti, nes ten be tam tikrų protekcijų lietuvius nepriima: mat perarti Mažoji Lietuva. Didžiausias lietuvių studentijos skaičius yra susispietęs ir toliau turbūt spiesis Berlyne. Taip pat yra stojama Halėj į ūkio institutą ir jau yra leidžiama stoti į Müncheno universitą. Šiuos pastaruosiuos pragyvenimas šiek tiek pigesnis, negu Berlyne. Pastojimui į Vokietijos universitus reikalinga paduoti prašymus su atestatais per vokiečių pasiuntinybę; Šveicarijos universituos tiesiog nuvykus įteikiami prašymai. Sistema užsienio universituos visur „kursinė“, kas nemokantiems kalbos kaiptik palengvina darbą[2]).

4. Tokie, toli gražu nelengvi ir ne rožėm kloti prasimato keliai Lietuvos studentijai. Švietimo ministerija delko tai negana atjaučia tuos sunkumus ir tas kliūtis, kuris stovi prieš akis besiveržiančiam į savo tikslą Lietuvos moksleiviui.

---

[1]) Dorpate prieš karą buvo geras universitas, jis turėjo tokių garsenybių kaip: Rauber (anatomas), Zoege-von Mandtenfel (chirurgas), Degio (terapentas), Čyž (psichiatras) ir kitų geru profesorių ir tuomet jis buvo vertesnis—bent kaikurie jo skyriai— už daugelį užsienio universitų. Mums nėra žinoma ar ir dabar jis toks pat, kaip kad buvo. *Red.*

[2]) Norintieji važiuoti į užsienio unversitus del smulkesnių žinių ir visais kitais reikalais privalo kreiptis į At-kų Centro Taryba—Ožeškienes g. № 12

Aplamai, pas mus augštųjų valdžios sferų žiūrima į moksleiviją per rusų akinius, kuriem jau senai buvo laikas sutrupėti nuo naujos piadagoginės ir politinės dvasios. Pas mus, kaip ir pas rusus, į moksleivių organizaciją už mokyklos sienos žiūrima kaip į „pavojingą valstybei“ dalyką; nepripažįstama tos didelės svarbos jaunuomenės valios, savarankumo ir iniciatyvos auklėjime, kokios gali turėt moksleivių kuopinis darbas šalia mokyklos ir šalia žymia dalimi šablonino kurso. Pas mus dar tik besikuriant mūsų mokyklai ir visai švietimo sistemai visiškai nerandama reikalo skaitytis su moksleivijos norais ir nusistatymu. Ten vakarų Europos, darbą veda prityrę žymūs paidagogai ir kur šalyje yra išsidirbusi ganėtina praktika, kaip Anglijoi ir Francijoj, randama reikalo rišant kad ir tokius klausimus, kaip koedukacijos principas, laipsnių vertė, išklausyti ir pačių moksleivių atstovų nuomonės. Tuo tarpu pas mus visa auklėjimo problema sprendžiama iš aukšto tėviškai—globojamai. Bet kartu parodoma didelė stoka tikro susirūpinimo moksleivių reikalais. Tad ir nestebėtina, kad baigusieji gimnazijas paliekami laisvai „apsispręst“. Negalima sakyti, kad mūsų krašte nebūtų reikalinga kvalifikuota inteligentija: jos trūksta, kiekvienam žingsny, kiekvienam darbui trūksta. Pas mus visur dirba neišmanėliai ir dažnai dar nemūsiškiai. Bet kai kitos tautos, nežiūrint to, kad turi namie savo universitus, šimtais studentus siunčia į užsienių universitus, mūsų švietimo ministerija pilnai pasitenkina paskyrusi 40 stipendijų (288. 000 auk. metams) ir dar didelę jų dalį atidavusi antivalstybiniems gaivalams! Kad Šv. ministerija neatjaučia pas mus augštojo mokslo reikalo parodo ir tai, kad „meno reikalams“ yra prašyta šiems metams 1. 400. 000 ir paskirta keletą kartų daugiau, negu augštojo mokslo reikalams. Aš nenoriu neigti meno reikšmės, bet inter bello, sunkiuose laikuose sąmoningosios tautos leidžia veikiau tylėti muzoms, o kūria universitus, tą pajėgą, kuri socialinėj ir valstybinėj kovoj yra būtinu įrankiu.

5. Bet nesirūpinant kitiems mes priversti patys apie save pasirūpinti. Per aspera ad astra. Mes rasim kelius prasimušti patys, ir jeigu neįstengia valstybė rasti šiam tikslui lėšų tai sutaupę paskutinius, mes vistiek sieksim savo tikslo. Centro Taryba ir At-kų Fondas pramatydami tą reikalą visą laiką rūpinosi sudaryt tokių lėšų, kuriomis būtų galima duot galimybės bent daugeliui draugų tęsti savo mokslą. O valdžiai beliktų minimum padaryti—duotį galimybės išvažiuoti. Mes perkęsime ir nugalėsime ir tas pastangas, kurių daroma

Vokiečių pasiuntinybėj, vizuojant studentams pasus: studentai įvairiomis priekabėmis yra trukdomi, tuo tarpu kai spekulaintams, važiuojantiems į Vokietijos mūges lengvai duodamos vizos už 25 auk., (nuo studentų jei duoda—lupa 300 auk). Bet, deja, ir savieji mus varžo. Įvairiose kanceliarijose, nerikiuotės dalyse ir šiaip eiliniais trinasi be jokios naudos žmonės, kurie norėtų išvažiuoti ir būti kam nors naudin gi. Mano rankose yra jų sąrašas. Toms įstaigoms jie nereikalingi, bet lyg kokiam pasityčiojimui ardomas jų gyvenimas, juokiamasi iš jų „svajonių“. Tiesa, Krašto aps. ministerio yra išleistas įsakymas kariuomenei š. m. sausio 4 d., bet jis atiduoda viską mobilizacijos skyriaus nuožiūrai, nes ten pasakyta „gali būt paliuosuojami“ susitarus su švieť. ministerija, moksleiviai, einantieji mokslus. Bet švieť. ministerijoj sako, kad tas susitarimas nieko nereiškia, ir mobilizacijos skyrius elgiasi kaip tinkamas. Dabar mokslo metai pasibaigia; daugelis tų, kurie baigia, buvo paliuosuoti gimnazijai baigti; dabar gi, pasilikus status quo, turės stoti kariuomenėn. Rodosi būtų galima puikiai suderinti krašto reikalus su studentijos veržimos mokslan: juk atsiradus reikalui jie būtų galima imti darbui. Bet tuomet jie jaustų, kad jų likimu nežaidžiama, kaip žaislu, ir jie iš dėkingumo tik labiau mylėtų savo kraštą.

Tikimės, kad mūsų balsas neliks tuščiu aidu. Tikimės, kad bemokslių psichologija nevisada vyraus mūsų krašte, ir lyg tamsus debesys neslėgs mūsų sielas. Bent sekamam semestrui tikimės susilauksią iš Seimo ir iš visų tų, nuo kurių priklauso šis klausimas sutvarkyti, įstatymų, kurie duos galimybės mūsų jaunuomenei, jei ne kitaip, tai bent kalavijui žvangant lavint savo proto jėgas, semti žinijos ir siekti to tikslo, kurį mes esam užsibrėžę. Kalavijas jau savo atliko, šiandien jam bent atsilsėti tenka. Nereik verst kalaviją į seną sistemą ir prie jo kruvinų ašmenų amžinai rakint tuos, kurie jį paėmė ir ims tik tam, kad pavojuje tėvynę nuo mirties gelbėt. Tėvynei reikia gyvosios proto, gyvųjų sielų pajėgos. Ir kai mes matysim, kad mūsų valdžia tai supranta ir prie to eina, mes šviesiai žiūrėsim į ateitį, nes sveika ir dora lietuvių tauta, šarvuota mokslo galybe mokės sau surasti kovoje atsparos ir prasiskinti sau vietos kitų tautų tarpe.

Senis.

KNYGOS IR ŽURNALAI.

Ateitininkų Centro Valdyba jau nekurį laiką gauna iš užsienio katalikų studentų sąjungų jų leidžiamų žurnalų, savo tikslu ir turiniu panašių į mūsų „Ateitį“. Norėdama savo skaitytojus supažindinti su užsienio studentais,—jų gyvenimu ir raštais, „Ateities“ redakcija stengsis trumpai kiekvieną sykį atvaidinti tą žurnalų turinį, paduodama reikalui esant ir ilgesnių ištraukų iš jų. Redakcija yra gavusi:

Studium. *Rivista Universitaria, Febrario 1921 Roma. Publicata a cura della Federazione Universitaria cattolica italiana. Giampietro Dore, Direttore.* Didelio 8⁰ formato 64 puslapių. Turi 4 svarbesnius skyrius: straipsniai; gyvenimo, veikimo apžvalga; knygų apžvalga ir kronika; savo studentų federacijos reikalai. Iš straipsnių paminėtinas *„La vita presente senza la speranza della futura“*. (Dabartinis gyvenimas be vilties būsimojo). Straipsnis šiame numery dar neužbaigtas. Štai jojo svarbesnės mintys: Būsimo gyvenimo neigimas veda į bedievybę ir scepticizmą; tolimesnė jo pasekmė pesimizmas (nusiminimas) arba edonismas (savo patogumų bei patenkinimo ieškojimas). Čia straipsnis nutraukiama.

Monat—Rosen. *Organ des Schweizer Studenten-Vereins und seiner Ehren—Mitglieder.* 48 pus. in 8⁰. Pavadinimas yra dedamas dar francuzų ir italų kalbose, nes tai visos Šveicarijos studentų organas. Išeina kas mėnesį, 15 dieną. Redakcija turi 1921 m. Vasario ir Kovo mėnesių. Žurnalo kalba neviena, nes kaip Šveicarija taip jos studentija susideda iš trijų tautų žmonių, todel ir tame žurnale randam straipsnių vokiečių, francuzų ir italų kalbomis. Paminėtini straipsniai: Šv. Tomas Aquinietis, Studentas šimtmečių bėgyje, Socialių reformų priedermė, Katalikų Studentų internacijonalas. Šio pastarojo straipsnio svarbiausios mintys šios: Kam reikia to studentų internacijonalo? Nes jis patenkins mūsų įgimtą reikalą dalintis tomis tiesos nuotrupomis, kurių mes turim, su savo vienminčiais; nes bendraudami su viens kitu mes dalinamės kultūros gerybėmis; nes tas įvairių įvairiausių tautų studentų bendravimas duos progos susipažinti su katalikybe įvairių tautų žmonėse įvairiai atvaidinta. Išvystęs tas savo mintis autorius duoda trumpą aprašymą jau pada-

rytų bandymų tokiam internacjonalui įsteigti. Pirma inicijativa buvo padaryta Šveicarijoj Friburge 1888, kurią vykindamas jos autorius ir pirmas to internacijonalo pirmininkas G. de Montenach sukūrė 1891 Romoj kat. internacijonalą, kada tais metais tenai buvo suvažiavę kelių tautų studentai maldininkai. Bet stoka artimesnių ryšių tarp atskirų tautinių grupių išardė greit tą pirmąjį kat. stud. internacijonalą. Mgr. Mermillod, grovas Albertas de Mun, kun. Bovet, kardinolas Parocchi ir valstybės patarėjas G. Python dirbo atsidavę jam atgaivinti. Negeriau tepasisekė ir trys „Šveicarijos studentų sąjungos" bandymai jį atgaivinti 1900, 1902 ir 1909 m. Pagaliau 1920 Wil mieste po ilgų prirengiamų darbų (ypač pasižymėjo teologijos studentas M. Tschuor) Šveicarijos studentų Sąjunga nutarė atnaujint darbus internacijonalui įkūrti. Buvo išrinkta tam tikras komitetas, kurio dėka yra gauta jau sutikimas prisidėt iš daugelio studentų sąjungų, būtent: iš Lenkijos, Holandijos, Italijos, Vengrijos, Francijos (Azase) Austrijos, Lietuvos, Ispanijos, Čeko—Slovakijos, Jugo—Slavijos, Anglijos, Irlandijos. Dabar manoma įkūrti to internacijonalo reikalams vesti žurnalas, bet čia kliūdo internacijonalės kalbos nesimas. Straipsnio autoriaus nuomone lengviausia bus prieiti prie susitarimo, pasirenkant lotinų kalbą kaipo internacijonalę. Pavyzdį jau padarę Holandijos studentai—katalikai, kurie savo žurnale šale tos šalies tautinių kalbų vartoja lotinų kalbą, kurioj gretimai paduodama vertimai tų visų straipsnių. Straipsnio autorius mano dirbtinas kalbas (Esperanto, Ido) esant negyvas gimusias, ir nėr ko tikėtis jas tarptautinėmis būsiant.

Tame laikrašty randam ir smulkmenų iš studentų gyvenimo; pav. kas baigė mokslus, kas su kuo apsivedė ar susižiedaudamas, temano tai daryt ir panašių dalykų. Aplamai laikraštis yra turiningas.

Vatra. *Časopis slovenskeho študentstva. Ročnik III. 1921 Marec.*

Tai yra čecho—slovakų katalikų studentų mėnesinis žurnalas. Be dailios literatūros rašinių yra keli straipsniai dienos klausimais. Laikraštis mažesnis už anuos minėtus, nes tik 24 pusl. in 8; trūksta mokslo straipsnių, lyg jaučiama, kad tai dar tik naujas ir kad ir brangus, bet silpnas daigelis. Eina tik trečius metus, reiškia yra gimęs kartu su jųjų atgimstančia valstybe. Bet jie yra nemaža prisidėję viso pasaulio kat. studentams sujungt į vieną didžiulę sąjungą. Be

to jų šalies studentai krikščionys yra padarę nemaža šaukiant krikš. studentų suvažiavimą 1920 m. Beatenbergan (Šveicarijoj), kur Lietuvos ateitininkams atstovavo K. Pakštas.

*

* *

SKAITYMAI. Mėnesinis literatūros žurnalas. Redaguoja V. Krėvė—Mickevičius, leidžia Švietimo Ministerija. Pirmosios, antrosios, trečiosios ir ketvirtosios knygos.

„Kad mes turėtume ko gražaus pasiskaityti, tai Švietimo Ministerija kas mėnuo pradėjo leisti po storas knygas, praminusi jas vienu bendru vardu„ Skaitymai". Kiekvienam jų sąsiuvinyje esti po gerą dešimtį, po keliolika skaitymų, gražių eilių, pasakojimų, kaip patys rašytojai yra gyvenę ir ką yra padirbę, sumaningai ar nesumaningai yra savo knygas surašę". Taip apibudina Vaižgantas pirmasias knygas.

„Skaitymuose" susispietė didelis mūsų įvairiaspalvių rašytojų būrys. Reik pažymėti, kad tai grynai dailiosios literatūros žurnalas ir prie to dar pačios moderniausios.

Turinys jų tikrai įvairus. Čia mes neminėsime visų raštų paeiliui, bet pažymėsime svarbesniuosius.

Pirmose knygose: *V. Krėvės* „Bedievis" ir „Išsibarė",— dvi apysakaiti. Dėlei pirmosios buvo iškilę pamatuoto nepasitenkinimo. *L. Giros* keletas gražių, melodingų eilučių. *J. Vaižganto* „Dėdės ir dėdienės". Tai tolimesnioji tąsa „Pragiedrulių". Anot paties autoriaus: „jis seka liūdną senovės dėdžių ir dėdienių buitį. Tų „dėdžių", kurie likdavo vienstypiai namie, daug dirbo, bet kurių nieks neužjautė, o jie taip pat buvo žmonės, taip pat norėjo laimės". Be galo gyvai ir ryškiai parašyta, atpasakota. Tai „Skaitymų" puošmena! Kas skaitė pirmasias „Pragiedrulių" knygas, tas pats tai patirs. Labai įdomus *J. Savickio* rašinys apie danų rašytoją A. Benedictsen'ą, karštą lietuvių draugą ir Lietuvos mylėtoją. *V. Krėvės* „Perkūnas, Vaiva ir Straublys" seno kerdžiaus pasaka. Labai gražiai, pasakų stiliuj, parašyta. Gaila tik, kad kiek per ilga. *L. Giros* „Vargo keliais"... Atpasakojama mūsų žinomojo menininko—lipytojo—Petro Rimšos pirmieji gyvenimo žingsniai.

„Mūsų raštų" skyriui recenzuojami Žalios Rūtos „Laumės", P. Vaičiūno „Mano Taurė" dramų rinkinys ir „Milda" poema, M. Pečkauskaitės „Pančiai". Kritikuojama be galo markiai, su pasimėgimu.

B. S. užsipuola ant Maironio del jo „Pavasario Balsų“. 5-sios laidos. Kad leidėjai iš knygų stengiasi gauti juo daugiau pelno ir, savo tikslo besiekdami, neatsižiūri į meno reikalavimus, tai tiesa, bet kame čia Maironis kaltas?

O kai del „Akrobatikos poezijoj“ tojo pat B. S. (Del A. Jakšto „Rudens Aidų“ virškritikos) tai B. S. paimtą šiai kritikai epigrafą iš A. Jakšto, šiam pastaram pašiepti („Šovė jis snargliu į skriejančias smegenis„... mes galime su didesniu nuosakumu pritaikinti tam pačiam B. S. ir jo „virškritikai“.

Antrųjų knygų turinys ir įvairus: čia yra paduota Maironio, L. Giros, Ž. Rūtos, Binkio, F. Kiršos ir kitų eilės. Seka toliau „Dėdės ir dėdienės“.

V. Krėvės „Rugiapjūtės pasaka“. Liaudies dainų motyvais atausta balada. Graži ir poetinga.

O. Puidienės „Iš Latvių literatūros istorijos“. Reikia pasakyti, kad mes labai mažai tepažyštame savo kaimynus, jų literatūrą, kad ir latvių. Nors ir už trumpas žinias, betgi reikia tarti rašytojai ačiu.

Vaižganto „A. Jakšto biografija“. Paminėjimui 60 metų sukaktuvių. Be abejo bus įdomu draugams susipažinti su gyvenimu ir darbais žinomojo darbuotojo ir pirmojo „Ateities“ redaktoriaus ir leidėjo.

Trečiose knygose tilpsta *V. Krėvės* „Vargingas gyvenimas“ ir „Azerstano šalies padavimai“, Kaukazo legenda. Ypač ši pastaroji pasaka atsižymi gražiu rytų stiliumi ir dvasia.

O. Pl. Puidienės penkių veiksmų istorijos drama „Skirmunda“, iš istoriško rusų romano perdirbta.

Pabaigoj įdėta karšti ginčai Vaižganto su Radzikausku del naujos kritikos (Vaižgantas sako akiplėšiškos) ir jos metodų, pasireiškusios pirmose knygose. Vaižgantas gina senuosius autoritus ir prikiša „virškritikams“ jų neteisingą smarkumą. Radzikauskas gi sakosi norįs nevainikuoti dirbtinąsias didenybes ir išjudinti mūsų užsistovėjusią raštijos balą. Žinoma, tai įneša nemažai gyvumo į mūsų laikraštijos skiltis ir, gal būti, nepasilieka be naudos.

Ketvirtose knygose tilpsta poetinga, melancholinė *A. Vienuolio* apysaka „Šnipas“. Iš karo korespondento užrašomosios knygutės. Ypatingai graži įžanga.

H. Heinės „Žiemos pasakos“ Liūdo Giros vertimas. Rodosi, galima buvo kur kas gražesnių ir vertingesnių dalykų pasirinkti vokiečių literatūroj, arba kad ir pas patį Heinę. Juk mums svarbu pažinti svetimtaučių genijaus žiedus, nes savų dar neturim, begu ar greit turėsime.

O. Pl. Puidienės „M. K. Čiurlionis“. Paminėjimui to didžiojo mūsų dailininko 10 metinėms mirties sukaktuvėms. Reikia tik pasigailėti, kad p. Puidienė beveik pažodžiui cituoja žinomą *B. A. Lemano* knygą „Čiurlianis“ (Serii iliustrirovannych monografij), bet gi to niekur nepažymėdama. Imama ištisi sakiniai, tik savais žodžiais atpasakojami, pav: „1903 m. vasarą beviešėdamas tėviškėje—Druskininkuose, pradėjo kurti pirmuosius savo peizažo vaizdus, kuriuose jau bandė išreikšti ritminį gamtos siekimą į saulę, suderindamas realų vaizdą su vaidentuve (vaizduokle) fantastiniais vaizdais“.

O, štai, originalis tekstas: „V 1903 g. provodia lėto u svojich roditelei v Druskininkach, Čiurlianis pišet peizaž, starajas, chotia eščio neuverenno, peredat poniatuju jim oduchotvorionnost prirody, kak ritmičeskago stremlėnija k solncu“.

Toliau: „Tojau po pirmosios dailės parodos jis nupiešė savo „Rex'ą“, reiškiantį absoliutizmo ideją, ištęstą toliau ir plačiau „Saulės sonatų“ cikle. Toliau seka „Raitelis“ miglotas lyg sapne lekiąs Lietuvos herbas, tarp ritmingų ir gyvų praeities kontūrų, 12 paveikslų „Zodiako“, mistinis jautrios vaidentuvės regėjimas, supintas iš žvaigždynų mitų ir daug kitų, kurių tarpe „Fantazija“ ir „Pasaka“ buvo lyg pranašais skaisčių dvasios regėjimų, ano sielos būtybės žavinčio ir amžinai viliojančio pasaulio, taip neapsakomai gražiai ir aiškiai atvaizdinto „Rojuje“.

Originale: „Vskore po priezde iz Varšavy jim byla napisana kartina ozaglavlennaja“ „Rex“, stremiaščajasia nam peredat schemu absoliutizma.... Siuda že otnositsia vremia sozdanija kartiny „Vsadnik“ javliajuščeisia videnijem, peredajuščem sub specie aeternitatis naturu Litovskago gerba vpervyje vyjavliajuščei žyvuju ritmičeskuju napriažennost konturov... odnovremenno s etimi veščami Čiurlianis sozdajot 12 risunkov „Zodiaka“, i nam stanovitsia poniatnym, čto vsia matematičeskaja točnost astronomiji neuničtožila v niom sposobnosti tvorčeskago obščenija s mistikoj zviozd-

nych čertežei.... V veščach otnosiaščichsia k etomu periodu tvorčestva Čiurlianisa my nachodim vsio bolee i bolee raz-kryvajuščujusia lučezarnost obrazov poseščavšych chudožnika. Eščio v Vilne jim byli sozdany „Skazka“ i „Fantazija“, kotoryja kak by celikom vlivajutsia, kak vyssee v sebia, videnie, ozaglavlennoje „Rai“, byt možet lučšuju ješč, sozdannuju jim“. [1])

Bet užteks, norint galima veik ištisą knygą išcituoti. Visgi tenka pasakyti, kad tai visai nedžentelmeniškai, nors dabar ir XX amžius.

V. Krėvės „Žentas“. Sodžiaus gyvenimo vaizdeliai. Kadangi dar nėra užsibaigę, tai ir nėra galima apie juos ką nors aiškaus pasakyti.

Taip tai maždaug atrodo „Skaitymai“. Man rodos, draugai-ės patys pasistengs su jais apsipažinti, juo labiau, kad mes dar neturime savos ar verstinės geros literatūros, „Skaitymai“ tą trūkumą iš dalies užpildo.

P. Gs.

MŪSŲ GYVENIMAS.

LIETUVOJE.

Aukštieji kursai.

Manau, draugams-ėms, baigiantiem šiais metais vidurines mokyklas ir norintiem tęsti mokslas, bus įdomu ir pravartu sužinoti, šale užsienio mokyklų, ir apie Lietuvoj esančią aukštųjų mokslų mokyklą—*Aukštuosius Kursus.*

A. K. yra aukštųjų mokslų draugijos padaras ir turėtų būti jos užlaikomi. Tačiau, faktinai juos išlaiko Šv. Ministerija savo pinigais; pačios gi draugijos surenkami ir studentų sumokami pinigai—tik lašas jūroje.

A. K. programa yra aukštosios mokyklos (universito) programa. Kursai padalinta į šešis skyrius:

---

[1]) *B. A. Leman'as* — Čiurlianis. pusl. 19—21.

1) Humanitarinių mokslų—skyrius, kurį sudaro penkios sekcijos: a) filologijos (lingvistikos), b) istorijos, c) literatūros, d) filosofijos ir e) paidagogikos;

2) Teisių — skyrius;

3) Matematikos—Fizikos — skyrius;

4) Gamtos — skyrius su agronomijos sekcija;

5) Medicinos — skyrius su veterinarijos ir farmaceutų sekcijomis; ir

6) Technikos — skyrius.

Plačiau apie kiekvieno skyriaus išeinamus mokslo dalykus galima sužinoti knygutėje „Pirmoji Aukštoji Lietuvos Mokykla — Aukštieji Kursai".

A. K. tapo iškilmingai atidengti 1920 m. sausio m. 27 d.; mokslas prasidėjo kiek vėliau, taigi kursai gyvuoja jau antrus metus. Bet neramūs laikai neduoda ir Kursams nusistovėti, susitvarkyti.

Einama jau antras semestras, o iki šio laiko nei klausytojai nežino ar bus kvošiami—jei taip, tai kada ir iš kurių dalykų,-nei patys lektoriai ar jie kvoš, nes kurso programas neišdirbtas tebėra. „Nežinojimo tvarka" jei ne visuose skyriuose, tai bent daugumoje jų viešpatauja.

Kodel taip yra sunku išspręsti. Lektoriai verčia kaltę klausytojams,— girdi, jie nesuprantą dėstomų dalykų, negalį sekti kurso ir t. t.—užtai ir negalima esą išdirbti programų; kiti sako visai jų nereikią; klausytojai gi neabejodami lektorių žinojimu, bet negaudami iš jų dėstomų dalykų programų ir viso kurso plano, nežino kas reiks daryti rytdieną, prie ko rengtis, ir paabejoja apie lektorių gerus norus.

Pav. Humanitarinis skyrius. Jame yra penkios sekcijos, visų lankyti negali, o kaip reikia pamokas derinti ir nežinia, nes nėra kurso programo ir sekcijom privalomųjų dalykų. Panaši „tvarka" veik visuose skyriuose. O kas gi kaltas?

Labiausia kaltas gal pats gyvenimas. Visi klausytojai yra valdininkai, ateina lekcijų tik pasiklausyti, prie egzaminų nesirengia, o kad ir rengtųsi kas, tai nežinia iš ko ir kada, nes kaip jau minėjau tas nenustatyta. Lektoriai ir gi arba valdininkauja ar kitokiu darbu užsiėmę ir tik kaipo priedą skaito lekcijas. Todel tankiai atsitinka, kad ištisomis savaitėmis nesti kai kurių lekcijų.

Iš to matyti, kad kursai neatsiekia tikslo, kurį jie yra pasistatę ir neduoda to, ką yra pasižymėję bendruose įstatuose.

Girdėti, kad nuo rudens Kursai virsią Universitu, tąsyk būtų visai kitas dalykas: prisidėtų naujų mokslo pajėgų, ir tos pačios susitvarkytų geriau, padidintų knygyną, įgytų kitą būtą, nes dabartiniam telpa kelios įstaigos ir per tai pasidaro taip ankšta, kad mokytis niekaip nebegalima.

Tai taip atrodo Aukštieji Kauno Kursai.

Petryla.

PLUNGĖ.

Plungė rodosi lig apmirusi, nors joje netruksta gyvybės žymių.

Plungės gimnazijoje 1920 metais Kovo 13 dieną įsikūrė Ateitininkų kuopelė. Tulą laiką ji veikė neblogai, nes mokytojų dauguma kuopelei pritarė. Pradžioje kuopelė veikė slapta, bet paskiau nutarė prašyti mokytojų tarybos oficialio leidimo. Kaip nutarė, taip ir padarė. Tik kažin kodel mokytojų taryba, nei leidimo davė, nei nieko neatsakė. Kuopelė, niekeno nekliūdoma, tęsė savo darbą toliau.

Vienaime susirinkime buvo įneštas sumanymas nusifotografuoti. Susirinkimas sumanymą priėmė ir įvykino. Bemaž kiekvienas narys turėjo fotografiją. Kartą mokytojas X. nuėjęs pas vieną panelę, randa albume fotografiją ir pasiima. Po to vaikščioja pas žinomuosius jam ateitininkus ir, rodydamas kiekvienam fotografiją, pajuokia ateitininkų įdėjas.

Šių mokslų metų pradžioje ateitininkai darbavosi niekeno nekliūdomi. Taip tęsėsi bemaž iki Kalėdų. Mokytojas X. tuomi ramumo metu darbavosi išsijuosęs, t. y. aukštesnėse klasėse per pamokas skelbė savo bedieviškas įdėjas: Dievo, žmogaus sielos nesą, brostvų nereikią nešioti, nei į bažnyčią eiti. Pajuokdavo popiežių, vyskupus ir visą Bažnyčios tvarką.

Kuopelė darydavo susirinkimus slapta ir tardavosi, kaip toliau veikti. Kartą per vieną susirinkimą įsibrovė mokytojas X. ir sutrukdė visą darbą. Pirmininko paklaustas kaip čia pateko ir kuriam tikslui, jis pasisakė patekęs kaipo mokytojas, nes ir iš jo globojamosios klasės esą daug mokinių.

Pirmininkas nuėjo pas direktorių, bet jo neradęs namie, nuėjo pas mokytoją Z. ir pakvietė jį susirinkiman.

Pirmininkui, išėjus susirinkime buvo aiškinami keli klausimai, kuriuos mokytojas rišo. Bet ir tuos kelis klausimus berišant parodė aiškią savo bedievybę, kuo sukėlė pasipiktinimo.

Neilgai trukus sugrįžo pirmininkas su mokytojumi Z. kuris valandėlę pasikalbėjęs su X. pasiūlė mums kurti naują bepartyvę kuopą, tai yra bendrą su aušrininkais. Be to dar jis pasakė, kad plungiečiai turį duoti pavyzdį visai Lietuvai. Mokytojai išėjo, padarę šį pasiūlymą, pasivaikščioti, žadėdami vėl sugrįžti. Mes, palikę vieni, ir kiek svarstę, nutarėm atmesti pasiūlytą sumanymą. Mokytojai nebesugrįžo. Mes gi išsiskirstėm, pasiryžę ginti savo teises.

Ryto metą mokytojas Y. visus, kurie buvo susirinkime, klausinėjo pamokų. Tik keista, kad ne iš žurnalo šaukė, bet iš tam tikro raštelio.

Mokytojai buvo sušaukę posėdį vien del to, kad išrišti ateitininkų klausimą. Per posėdį buvo balsuota. Už buvo 2 balsu, prieš 7 ir vienas susilaikė. (Mokytojų taryboj 9 asmens). Kai kurie mokytojai balsavo prieš, pasiremdami tuomi, būk ateitininkai kliūdą auklėti. Rytmety priešingieji mokytojai iškilmingai šaipydamiesi apskelbė, kad ateitininkai esą panaikinti. Jie klydo taip manydami, nes jie pirmiau išvažiuos iš Plungės, negu ateitininkai pranyks.

Kaip jau buvo aukščiau sakyta, mokytojas Z. pasiūlė sudaryti bendrą nepartyvę kuopą. Ateitninkai šį pasiūlymą atmetė. Tuomet mokytojai nutarė kas savaitę daryti mokiniams paskaitų. Tų paskaitų neperdaug tebuvo. Tuo tarpu ateitininkai daug kentėjo visokių pajuokimų iš mokinių ir mokytojų (bedievių).

Pagaliau viename slaptame susirinkime nutarė paduoti mokytojų tarybai pareiškimą kad jie toliau tęs savo darbą.

Šitas pareiškimas labai sujudino mokytojus. Jie su šaukė tarybą šiam dalykui išspręsti. Nuostabu jog keleta mokytojų, kurie pirma balsavo prieš, dabar balsavo už. Iš 8 asmenų 4 balsai buvo už ir 4 prieš. Mokytojų taryba ateitininkų kuopos klausimo neišsprendus, perdavė jį tėvų komitetui, gi tuo tarpu kai kurie mokytojų skelbė mažesniųjų klasių mokiniams, kad IV ir V klasės mokiniai nebenori, kad jie mokytojautų.

Ateitininkai padarė susirinkimą, kuriame nutarė laikinai viešai neveikti.

Neužilgo buvo sušauktas tėvų komitetas, kuris, kaip girdėti, ateitininkam pritaria. Ką mokytojų taryba po to nutars, nežinau.

Kęstučio Bočius.

Red. Ateitininkai privalo nenusiminti ir naujų persekiotojų nesibijoti. Kova juos užgrūdė carizmo laikais, užgrūdys ir dabar. Savo darbštumu ir dorybėmis mes privalom jiems parodyti, kad ne mes kliūdom gerai auklėti, tik jie savo bedievybe ištvirkėlius ir tėvynės pardavikus gamina.

MARIAMPOLĖ.

Čia iš viso net keturios gimnazijos. Kas kokią nori, tokią pasirenka. Esant nemažam moksleivių skaičiui, netrūksta ir paskaitų. Paskaitas ruošia kartais paidagogai, kartais šiaip kas iš inteligentų, o kartais ir patys moksleiviai.

3 vasario dieną pasklido gandas kad trimis po pietų Realės gimnazijos salėje būsianti paskaita, į kurią galį lankytis ir Valstybinės Rygiškių Jono gimnazijos moksleiviai. Tema patraukianti—„Žmogaus gyvenimo idealas“. Na, kad galima, kodel nepasinaudoti. Nuėjau.

Eidamas tikėjausi daug ko pasimokinsiąs, įgausiąs tam tikros energijos tam idealui siekti. Bet dėja, apsivyliau. Turbūt dar per menkas ir prie to nepriaugęs, kad būčiau galėjęs visa suprasti.

Paskaitą laikė dar pernai buvęs Realės gimnazijos moksleivis ir „garsus visoj apielinkėj visuomenės darbuotojas“ V. Serbenta. Kalbėjo maždaug pusantros valandos ir tiek suskubo išaiškinti, ko žymiausi daktarai ir profesoriai lig XX amžiaus nepadarydavę. Buvo apibudintas lyg per dūmus ir patsai idealas, Dievo esimas ir Jo idejos, ir išpažintis, kaipo įrankis stumiąs į blogą, ir krikščionybė su katalikybe, ir šiaip religijos kilmė ir jos idealas. Visa buvo aiškinama ne remiantis kokiomis giliomis filosofijos bei teologijos studijomis, o tik gyvenimo įspūdžiais. Žmogų išvedė iš gyvulio. Krikščionių Dievą būk išradę Romos vergai. Patys krikščionys, tai didžiausi pasaulio nedorėliai. Iš tos visos kalbos tokis pasidarė kaosas, kad net pats „Aušrinės“ redaktorius suabejojo. Matyt iš didelio gausumo puolusių galvon minčių, pats kalbėtojas nežinojo ką besakąs.

Užuot pasimokinus, kilo nepasitenkinimo ir baimės, kur nueisim su jaunimu tokiais „mokslais“ vedamu. Ko gera galima tikėtis iš tokio auklėjimo be Dievo ir tikėjimo? Ko iš tokio jaunimo gali sulaukti: tėvai, visuomenė, tėvynė. Gailu. *X.*

MARIAMPOLĖ.

Kai Mariampolėje „Kankliečių“ organizacija gyvuoja, bus jau su viršum dveji metai. Ji įsikūrė 1918 m. pabaigoj, padedant vyresniems draugams. Iš pradžios darbas nelabai vyko, nes nebuvo, tam paruoštos dirvos. Bet ji greitai sustiprėjo, nes buvo kas palaiko,—susipratusių ir prityrusių vedėjų netrūko. Tai buvo dauguma Rusijoj veikusių kankliečių. Greitai atsirado ir iš vietinių tarpo gabesnių draugų ir darbą dar pastumėjo pirmyn. Kitas įžymesnis jų istorinis bruožas—tai susidūrimas su tuokart smarkiai pradėjusiais veikti „bepartiviais“ arba, kaip jie save dažnai vadindavo „bešaliais“. Iš karto jų pusėn perėjo keletas nesusipratusių Kankliečių org-jos narių, kuriems ne tiek rūpėjo org-jos tikslas, kiek jos viršinė spalva. Kankliečiai, žinoma, to neišsigando, bet, anų visaip šmeižiami, ramiai tęsė savo darbą. Kad sugriovus visai „Kankliečių“ org-ją, jie („bešaliai“) ruošdavo savo nariams paskaitas, kur dažnai pasikviesdavo ir Kankliečius. Bet dėja! Tas išėjo jų nenaudai, nes Kankliečiai jų užmetimus tinkamai atremdavo ir nurodydavo jiems jų klaidas. Taigi šiuo atžvilgiu Kankliečiai buvo vyriausiu veiksniu, kurs padėjo suskaityti jų gyvavimo dienas. Nes jau anų šiandien nesigirdi, o šie pasekmingai darbuojas.

Daugiau iš Kankliečių istorijos neminėsiu, nes plačiau kiek apie tai, regis, „Ateity“ jau buvo rašyta.

Plačiau kiek paminėsiu apie šių metų jų veikimą.

Šįmet Kankliečiai savo veikime šiek tiek silpnesni, negu pernai. Bet pasirodė, kad kaltas Centras, nes nevykdė tinkamai savo pareigų. Dabar išrinkus naują Centro Tarybą org-ja susitvarkė ir pradeda sekmingiau darbuotis. Mat senoji Taryba veikė ne kontakte su kuopelių valdybomis. Reikia pažymėti, kad nariai yra veiklūs ir energingi. Be to pašalinta iš org-jos keletas narių už betvarkų elgimąsi. Narių yra virš šimto; jie pasiskirstę keturiomis kuopelėmis. Kuopelėse nariai rašo referatus ir tai savus, svetimų beveik nesiranda, tuo tarpu kai anais metais reta tebuvo savų. Leidžia savo organą „Jaunuolių Kankles“, kuris savo turiniu

org-jai tinka. Jau yra išėję 4 Nr. Yra dramos sekcija, kuri ruošia šeimyninių vakarų.

Į kuopelių sus-mus iki šiol nebuvo kviečiami vyresnieji draugai, ir abelnai su vyresniais jie iki šiol buvo nelabai geruose santykiuose. Pastaruoju laiku daroma pastangų iš abiejų pusių susiartinti.

— Dieve padėk palaimintoj dirvoj!

Senkapis.

KALVARIJA. (Mariampol. apskr.)

Prieš karą čia buvo miesto ir „Žiburio" mokykla. Bet siaučiant baisiajam karui visa žuvo. Pagaliau Kalvarijos gyvenimas atbudo. Be liaudies mokyklos, kuri įsikūrė dar vokiečių okupacijos metu, pernai Kun. Juraičio ir kitų dėka buvo įkurta ir vidurinė (keturių kl.) mokykla. Pirmuosius metus buvo tik 3 klasės, bet šįmet jau keturios. Visose kl. išskyrus ketvirtą, yra pakankamai mokinių.

Bet moksleivių gyvenimas labai vargingas, nes kaip žinoma čia viskas išgriauta, taigi nėra nė tinkamų gyvenimui sąlygų. Bet nepuikiau jie gyvena ir dvasios atžvilgiu. Mokyklos vedėjas. p. Šlekys uždraudė mokiniams tverti lavinimosi kuopelių ir jų bijo kaip ugnies; bet to dar maža: mokiniai pirma tegalėjo vaikščioti ligi 4 val. vak. dabar jau ligi 7. val. Apie vakarėlį tai nei nemanyk! O del ko taip yra? Aš nežinau. Gal geras auklėjimas reikalauja. Bet man rodos, kad, pav. kuopelių uždraudimas, netik ką neatneša jokios naudos, bet dargi gali pakenkti geram išauklėjimui ir išsilavinimui, nes mokinys nedalyvaudamas lavinimos org—cijoj ir nedirbdamas jos naudai, praleidžia veltui atliekamą laiką. Arba jei mokinys sėdi vien prie knygų „kaldamas" pamokas kol šviesu, ir vakarop negali išeiti pasivaikščioti ir pakvėpuoti tyru oru, tas labai greitai gali pakenkti jo sveikatai. Pasilinksminimai jaunuomenei yra reikalingi, ir kalvarijiečiai jų turėjo Kun. Jur. direktoriaujant.

Vyturėlis.

RASEINIAI.

Iš įvairių Lietuvos kampų ir kampelių tenka girdėti apie moksleivių gyvenimą, bet iš Reseinių tuo tarpu nebuvo girdėtis. Aš pasistengsiu keliais žodžiais apibrėžti jų gyvenimą. Raseinių gimnazija įsikūrė 22 sausio 1919 met.; buvo tik keturios klasės. Mokinių skaičius—siekė 70. Vokie-

čiams trukdant mokslas pradžioje nėjo pilnai, gerai, bet paskui pagerėjo, mokiniai turėjo daug darbo. Todel jiems nebuvo liuoso laiko burtis į kuopeles. Betgi ilgainiui liko įkūrta at-kų kuopelė. Nariai kuopelės susidėjo iš visokių pakraipų mokinių—todel jos gyvavimas buvo silpnas. Susirinkimai buvo daromi kiekvieną šeštadienį. Bet greitai nekurie nariai pradėjo stengtis išardyt kuopelę, kas jiems pavyko. Po vasaros atostogų atsidarė penkta klasė ir mokinių skaičius žymiai padidėjo (į 200.) Mokinių skaičiui padidėjus ir gimnazijos gyvenimas pasiįvairino. Įsikūrė dvi kuopelės: aušrininkų ir ateitininkų. Aušrininkų kuopelė susidėjo iš Šiaulių persikėlusių mokinių. Ateitininkų kuopelės narių skaičius buvo neperdidelis, bet jie visi buvo ištikimi, pilni dvasios ir energijos ir sekmingai tęsė savo pradėtąjį darbą. Valdybai pavyko padidinti narių skaičius (į 30.) Susirinkimai daromi kas savaitę. Susirinkimuose daromi pasitarimai, svarstomi įvairūs klausimai ir sumanymai, skaitomi referatai, pačių mokinių rašyti. Po Kalėdų atostogų pradėjo laikyti paskaitas vietiniai mokytojai. Taip pat yra įsteigtos sekcijos: trečiadieniais renkasi algebros sekcija, ketvirtadieniais aritmetikos ir sekmadieniais kitų dalykų; sekcijos turi savo knygyną. Vasario 1 dieną buvo surengtas ateitininkų šeimyninis vakarėlis. Vaidino „Marytė vargonininko duktė“ Br. Sumeliškiečio šešių aktų dramą ir „Nepasisekė Marytei“ Šat. Raganos dviejų aktų komedija. Padainavo mokinių choras J. Šabuckio ir A. Martinkaus vedamas.

Publikos buvo nemaža. Pelno buvo viso labo į 2 tūk. auksinų. Pelnas atiduota gimnazijos reikalams.

X. Y.

BIRŽAI.

Biržuose jau nuo pradžios mokslo metų gyvuoja Ateitininkų kuopa. Šįmet suorganizuota dar jaunesniųjų ateitininkų kuopelė. Narių iš viso yra arti pusantro šimto. Vyresniųjų ateitininkų kuopa pasidalijo į tris kuopeles; merginos atskirai į vieną, berniukai į dvi kuopeles. Veikimas dabar žymiai smarkesnis, nes kai buvo daromi bendri susirinkimai, tai daugelis nedrįso žodžio tarti per susirinkimą nei referato parašyti. Dabar kiekviena kuopelė kas antrą savaitę daro susirinkimus ir visi susirinkimai yra gyvi; prakalbų, paskaitų ir eilių kiekvienam susirinkimui užtenka. Bendras susirinkimas yra daromas kartą į mėnesį, kur kiekviena kuopelė praneša apie savo darbus ir sumanymus. Be to, įkūrė dailės, filologijos ir dramos sekcijas, kurios taipgi gerai veikia. Kuo-

išleidžia laikraštėlį „Įkarėlį“ kas mėnesį. Kuopos reikalams buvo surengti du vakarėliai: šeimyninis ir viešas. Abu gerai nusisekė ir nemaža pelno davė.

Yra ir aušrininkų kuopa, kuri neblogai gyvuoja.

J. Bijūnėlis,

UŽSIENYJE.

FREIBURG. (Šveicarija).

Tai yra nedidelis Šveicarijos miestelis, į 25 tuks. gyventojų turįs. Ramus, perdėm katalikiškas, gyventojai simpatingi, studentus kad ir švetimšalius gerai priima ir jų nesišalina. Universitas nedidelis, kaip kad ir visi Šveicarijos universitai — didžiausias yra garsus Züricho institutas 2000 studentų, beti, už tat patogu visur prieiti ir norint su profesoriais lengva bendrauti, kas studentui nemaža reikšmės turi. Universitas nevisus fakultus teturi, būtent: a) filosofijos skyrių, kuris be pačios filosofijos apima ir visus tuos mokslus, kurie Rusijoje buvo dėstomi istorijos — filologijos skyriuje, b) teisės, c) gamtos mokslų (ir matematikos) ir d) teologijos skyrių. Kad ir neperplačiausias universitas, bet turi ir labai gerų profesorių, Europoje žinomų: geologas ir garsus Alpų žinovas Girardin, ekonomijos prof. Gariel ir Turmann, rytų kalbų ir Senojo Įstatymo žinovas Zapletal, psychologijos prof. de Munnynck ir viduramžio filosofijos istorijos prof. Manser. Be to šito universito profesoriais yra buvę tokie vyrai, kaip: Weiss (apologetas), Decurtins—garsus katalikas krikšč. — demokratas, sociologas ir veikėjas, Beck, žinomas dabarties Šveicarijoj veikėjas—sociologas, sociologijos ir pastoralinės teologijos profesorius. Universitas atsižymi savo teologijos ir sintetinės filosofijos skyriais. Tų dalykų studijuoti manantiems verta važiuoti tenai mokytis, nes išmokina griežto ir tikslaus protavimo ir suteikia griežtos užbaigtos sistemos, kuria remiantis galima pačiam drąsiai toliau varyti darbas, nesibijant nereikalingo klajojimo ir laiko gaišinimo, siekti filosofijos pažangos ir jos tobulinimo.

Freiburge yra į 20 lietuvių studentų (tame skačiuje 10 studentų teologų, iš jų 3 amerikiečiai), kurie yra susibūrę į Draugiją, „Lituania“, be to yra ir ateitininkų— studentų kuopa. Pragyvenimas yra labai brangus, skaitant mūsų pinigais

reikia 2000—2500 auksinų mėnesiui (200—250 fr.). Leidimas manau būsią geriau prašyti per mūsų atstovybę Berne (Šveicarija) Zieglerstr. 8. — Medicinos skyriaus nėra Freiburge. Kitiems mokslams be minėtų aukščiau studijuoti atsižiūrint į brangumą neverta važiuoti į Freiburgą, tuo labiau, kad tiems mokslams studijuoti yra gerų neperdidelių krikščioniškų universitų Vokietijoje, pav., Münster, Freiburg, München, Graz ir kitur; turint pinigų Belgijoj—Luvene.

X.

BERLYNAS.

Berlyno universitas turi tik keturius fakultus: teologijos, medicinos, filosofijos ir teisės. Teologijos fakultas yra protestantų, kituose fokultuose esama profesorių ir katalikų. Plačiausias savo skyriais yra filosofijos fakultas. Jis apima pačią filosofiją (filos. istorija, psichologija, logika), gamtos mokslus (botanika, chemija, zoologija, fizika) matematiką, filologiją, naują ir seną istoriją, dailės mokslus ir valstybės mokslus. Tiesa, norint studijuoti valstybės mokslus galima matrikuliuotis ir į teisės fakultą, nes laikant doctor rerum politicarum ir juristams ir filosofijos fakulto valstybinių mokslų skyriaus studentams sąlygos vienodos. Palikdamas kitiems aprašyti kitus skyrius, plačiau apsistosiu prie valstybinių mokslų skyriaus. Tikslas šio skyriaus—pagaminti mokytų visuomenės ir valstybės vyrų, ypač ūkio sričiai tvarkyti. Berlyno valstybinių mokslų skyriuje būtini yra šie dalykai.

1. Tautos ūkio mokslas (politinė ekonomija) (jo istorija, teorija, ūkio politika, statistika, finansų mokslai, bankų, biržos, ir pinigų teorija).
2. Valstybės mokslas *) ir valstybės teisė.
3. Pilietinė teisė (ir teisės enciklopedija).
4. Prekybos teisė ir arba
5. Valdymo teisė ir tarptautinė teisė arba
6. Agrarė ir darbo teisė.

Paliekama daug laisvės ir savarankumo studijas pasirinkti ir pasiskirti. Studijuoti reikia mažiausia šeši semestrai. Kvotimai tik baigiant, šiaip priverstinos pratybos (seminarai). Iš profesorių žymesnieji yra Sombartas, Štammleris, Triepelis, Bernhardas, Seringas, Herkneris ir kiti. Viešpatau-

*) Allgemeine Staatslehre.

janti dvasia—senas dar nuo Šmollerio ir Wagnerio užsilikęs Katedersocializmas—plati socialė politika valstybės priemonėmis—ūkio politikoje ir Kanto idealistinė filosofija—teisėje (Štammleris). Lietuvių tame skyriuje kol kas keturi. Ypatingų sunkumų svetimų valstybių piliečiams nedaroma. Paduodant prašymą reikia kreiptis per vietos vokiečių atstovybę (Kaunas, Vokiečių diplomatinė atstovybė Lietuvai). Reikalinga: prašymas Prusų švietimo ministerijai, brandos atestatas (be lotynų kalbos į vokiečių universitus nepriima), liūdymas apie išteklių Berlyne pragyventi ir milicijos ištikimybės liūdymas. Mokslui reikia mokėti 200—300 auk. semestrui. Vidutiniai imant pragyventi Berlyne reikalinga apie 600—800 markių mėnesiui turint savo produktų prie pusryčių ir vakarienės. Lietuvių Berlyne yra susispietęs didesnis būrys. Jokių ypatingų nemalonumų nei iš universito valdžios nei iš gyventojų pusės kentėti netenka. Geras valstybinių mokslų skyrius yra dar ir Münchene, kame jis sujungtas su girių mokslais. Norint pastoti rudenio semestrui prašymus reikia siųsti nieko nelaukiant. *P.*

*

* *

Medicinos fakulte mokslas tęsiasi Vokiečių universituose 10 semestrų. Dabar norima pailginti dar 2 semestrais.

Gilioj senovėj ir viduriniuoe mūsų eros amžiuose gydytojas buvo ne vien tik siauras specialistas, bet dažniausia ir gilus mintytojas. To naudingumas ir reikšmė dabar vėla suprasta, ir profesoriai savo klausytojams skelbia, kad reikia turėti plačiausio prigimties reiškinių pažinimo, nes, kiekvieną ligonį reikia individualiai gydyti, atsižvelgiant ir suprantant tik jo vieno turimas ypatybes. Medicinos fakulte mokslas galima paskirstyti trimis dalimis:

1. Filosofijos propedeutika,
2. bendrieji prigimties mokslai,
3. specialūs medicinos mokslai.

Pirmoji mokslų grupė nėra priverstina, bet patariama. Tai mokslų grupei priklauso: filosofija (mažiausia jos istorija), psichologija ir matematika. Antrajai mokslų grupei: žmogaus anatomija su gistologija ir embriologija, chimija, botanika, fizika, zoologija ir fizijologija. Išklausius 5 semestrus reikia išlaikyti gydytojo priešegzaminus. Egzaminai laikomi tik iš bendrų prigimties mokslų; iš filosofijos mokslo kvoti-

mų nėra. Kiekvienas gydytojo priešegzaminus išlaikęs gauna medicinos kandidato laipsnį. Tuomet jau prasideda specialūs medicinos mokslai. Pirmais semestrais dalyvauja auscultando (kaipo klausytojas) įvairiose klinikose, vėliau practicando (praktikuodamas) tose pat klinikose. 10 semetrų išklausius reikia išlaikyti valstybės gydytojo kvotimus iš šių dalykų:

I patalogines anatomijos ir bendros patologijos,
II terapijos,
III chirurgijos,
IV ginekologijos ir akušerijos,
V akių ligų,
VI nervų ir smagenų—psichiatrijos
VII igienos.

Svetimšaliams Vokiečiuose valstybės gydytojo kvotimai laikyti neleidžiama, arba leidžiama tik didelėmis išimtimis ir atlikus daug kartais nenugalimų formalumų. Bet jie, lygiai vokiečių piliečiams, gali laikyti medicinos daktaro kvotimus, kurie susideda iš šių dalykų:

1. anatomija (kartu su gistologija ir embriologija),
2. fizijologija,
3. patologijos anatomija ir bendra patologija,
4. igiena.

Iš tų dalykų kvotimai mintiniai. Daktarato kvotimus laikant būtina disertacija, kuri gali būti parašyta vokiečių ar lotynų kalba. *J.*

ROMA.

Tam tikroms aplinkybėms susibūrus, dar 1919 metais patekau į Italiją, tariant, į Romos karališką universitą, teisių skyriun.

Prašymus čia reikia būtinai įteikti asmeniai, rašant tikroje formoje bei ant taip vadinamos blankos (carta ballata), apmokėtos žyminiu mokesniu (3 lyrų).

Su prašymu reikia paduoti originalius dokumentus bei jųjų, oficialiai patikrintus nuorašus; galima lotynų kalba.

Tokis kitos valstybės piliečio prašymas ir dokumentai eina į Akademinę universito Tarybą. Atsakymas į tris—keturias savaites išaiškina prašytojo situaciją.

Prašymų įteikimo laikas prasideda nuo 1 spalių, bet galūtinas padavimo terminas nevienodai pratęsiamas: kartais lig 1 sausio sekančių metų, kartais net iki 31 d. sausio.

Pravartu pažymėti, kad Italijos universituose semestrų nėra, kaip kitose centralės Europos šalyse.

Čia mokslas skirstoma metais: pradedant nuo Lapkričio 5 d. lig Birželio 10 d. sekančių metų tęsiasi akademiniai mokslo metai (Anno Academico). Imant skyriais, reikalaujama: teisių fak.—4 metus; medicinos—6 metus; inžinerijoje—5 metus; filologijos fak.—3 metus klausyti lekcijų. Suprantama, kad kiekviename fakulte yra specializacijos skyriai.

Praktikos žvilgsniu, patariama Italijos universituose studijuoti pirmoj eilėj teisę. Gal niekur kitur nėra tiek medžiagos bei šaltinių filologijos studijoms, kaip kad Italijoje; ypač—gi Romos universite. Šiodvi mokslo sryti čia stovi aukščiau kitų. Genova, Torino, Milano vyrauja Italijoje technikos mokyklomis bei inžinerija, be to Genujoj yra didžiausias Italijoj laivų statybos, o Turine—tunelių kasimo mokyklos.

Išimant Neapolio medicinos skyrių, kurs geriausia pastatytas, abelnai Italijoj medicinos fakultai nežymūs. Bent šioje mokslo sryty mums lietuviams nėra išrokavimo mokytis Italijoj.

Architektūros, tapybos, skulptūros dalykai kurie prikergiami prie inžinerijos skyriaus, kaipo liuosas kursas, be abejonės, savo originalumu aukščiau stovi už bykokią mokyklą kitur.

Muzikos bei dainavimo mokyklos prieinamos svetimtaučiams tik privačiu būdu; būtina sąlyga—italų kalba. Žymesnieji universitai yra: Torino—inžinerija; Milano—technikos skyrius; Bologna—teisių ir filologijos; Roma—teisių bei istor-filologijos skyr.; Neapoly—medicinos skyrius. Florencijoj (Firenze), Milane ir Venecijoj yra aukštieji institutai: papirologijos, juris-papirologijos ir filol-papirologijos. Florencijos institutas benebus aukščiausis Europoje.

Palermo, Pavia, Cagliari, Pisa, Padova, Catania turi savo universitus, bet mums del ypatingų klimato sąlygų ir kitais (mokslo) žvilgsniais nepatogūs.

Kaip jau esu minėjęs, dailės bei muzikos ir dainavimo mokyklos sunkiai teprieinamos nežinant italų kalbos. Be to, dainavimo mokyklose žiūrima į kandidatų amžių. Šiose sri-

tyse paprastai daroma taip: imama lekcijų privačiai pas tuos pačius profesorius, ką mokina konservatorijose, o paskui laikoma konkursai prie komisijų, kurios turi teisės duoti diplomus. Pasak žinovų, Italijos mokykla geriausia pastatyta.

Bendros pragyventi normos negalima nurodyti. Didesniuose centruose brangesnis pragyvenimas.

Aplamai šios dienos kursu, mėnesiui reikia minimum 1000 lyrų, arba 2700 auksinų. Universite mokesnis nevienodas, čia einama fakultais: nuo 300 l. lig 550 metams. Knygos labai brangios, ypač iš medicinos ir inžinerijos mokslų. Muzikams bei dainininkams, mokant po 30—40 lyrų už valandą, mokslas atseina į mėnesį 450—550 lyrų.

Kambarys su pensionu mažiausia 600 lyrų mėnesiui. Rūbai pigesni negu Vokietijoj.

Patariama važiuojantiems Italijon visų pinigų nekeisti į lyras, kartais esti patogiau vietoje auksinus parduoti, kadangi markės kursas taip nepastovus.

Reikalui esant prašyčiau kreiptis laišku, nurodant smulkiai kur, kokią mokslo šaką norima studijuoti; visados mielu noru padėsime.

Malonėkite rašyti šiuo antrašu: piazza Margana, 32. Roma—18.

Petras Mačiulis.

Romos universito stud.

LIUDVIKO-MAKSMIJANO UNIVERSITAS MÜNCHENE.

Müncheno universitas yra vienas iš žymiausiųjų visos Vokietijos universitų. Jis atsižymi savo mokslo jėgomis ir savo mokslo įstaigomis.

Šiame universite yra visi šesi skyriai: teologijos, teisės ir politinės ekonomijos, medicinos, veterinarijos, filosofijos ir gamtos.

Visi šie skyriai pastatyta kuogeriausiai. Ypatingai puikiai pastatyta medicinos ir gamtos skyriai. Didumą klinikų ir gamtos institutų yra naujai, dalinai dar prieš karą, dalinai karo metu, pastatyta ir sulig naujausiais mokslo reikalavimais įruošta. Ypatingai puikiai įtaisyti moterų ir vaikų ligų, psy-

chiatrijos, chirurgijos klinikos ir poliklinikos.—Iš gamtos skyriaus įstaigų verta paminėti botanikos ir chimijos institutai, o taipgi ir botanikos sodas su įvairiausių šalių augalų oranžerijomis.

Žymių mokslo pajėgų esama visuose skyriuose. Paminėsiu tik kai kuriuos labiau žinomus. Teologijos skyriuje A. Geitz (apologetas) ir M. Grabmann (dogmatikas). Teisės ir politinės ekonomijos skyriuje: Brentano, Lotz ir Mayr (ekonomistai). Medicinos skyrius: Kraepelin (autoritas psyhiatrijoj netik Vokietijoj, bet ir svetur), Romberg'as ir Müller (internistai) ir Sauerbruch (chriurgas, žinomas nugarkaulio ir krutinės operacijų specialistas). Filosofijos skyriuje yra žinomi: Baeumker (neoscholastas-istorikas), Becher (eksperimentalinės psychologijos), Granert (istorikas), Kerschenstein ir Fischer (paidagogai). Iš gamtininkų žymūs: Paul ir Wildstäter (chemikai) ir Goebel (botanikas).

Apie mokyklos pakraipas sunku spręsti. Šiuo atžvilgiu lengviau būtų atskyri skyriai, negu visa mokykla, charakterizuoti. Apskritai imant čia esama atstovų visų šių dienų pakraipų,—pradedant teistine teleologine ir baigiant plikiausiu materializmu. Bet šių dviejų pakraipų atstovų regis esama daugiausiai.

Iki šiol svetimtaučių pastojimas universitan buvo varžomas draudimu gyventi Münchene. Dabar šiuo žvilgsniu sąlygos šiek tiek pagerėjo. Atvykimas ir gyvenimas svetimtaučiams jau ne taip suvaržytas. Tačiau šiam vasaros semestrui nuo to ne kiek nepalengvėjo. Mat, šiam semestrui tiek daug užplaukė vokiečių, kad net jau imatrikuliuotus svetimtaučius emė išnaujo reviduoti. Kai kuriems žinoma teks gal Münchenas ir apleisti, kad užleidus vietos vokiečiams.

Tačiau reikia viltis, kad sekančiam žiemos semestrui bus lengviau. Mat, tik vasaros metu deliai puikios Bavarijos gamtos vyksta Münchenan tiek daug studentų. Žiemą apskritai skaičius mažesnis.

Tik norintieji čion atvažiuoti privalo iš anksto paduoti Bavarijos Švietimo ministerijon prašymą. Vėliausiai ligi rugpiūčio pabaigos. Paskiau tik išimtinai priimami.

Būtų labai gera kad visų norinčiųjų Münchenan važiuoti studijuoti vardu oficialiai kreiptųsi Lietuvos valstybės Šv. ministerija į Bavarijos Šv. ministeriją.

Tokiu būdu, man regis, viskas eitų geriau.

Taip pat dar reikalingas Müncheno policijos leidimas apsigyventi Münchene. Tai ir gi mano nuožiūra oficialiniu keliu kur kas lengviau būtų atlikti, negu privatiniai.

Tik reikia visa kuo lig laiko pasirūpinti. Visumet geriau ankščiau, negu vėliau.

Mokslo sąlygos svetimtaučiams nepersunkiausios. Tiesa, svetimtaučiai privalo mokėti už mokslą ir honorarą auksu. Bet kadangi mūsų valiuta tokia pat, kaip vokiečių, tai paprašius, sutinkama ir popierine valiuta mokėti. Tai ir gi turėtų atlikti visų stojančiųjų vardu Švietimo ministerija, paduodama kolektivų prašymą.

Imatrikuliacija pirmą kartą stojant kainuoja 200 auksinų. Paskiau tik 60 auksinų semestrui. Lekcijos—8 auksinai semestrinei valandai.

Maisto Bavarijoj yra pakankamai. Tik viskas žymiai pabrango. Butų labai stoka. Ir tie patys keleriopai pabrangę. Privargsta vėlai atvažiavę, kol susimedžioja sau kokią-nors būdelę.

Normaliai gyvenant reikalinga mėnesiui mažiausiai 600 auksinų. Esama studentų, kurie ir su mažiau pinigo išeina. Tačiau jųjų padėjimas ir išvaizda nepavydėtini.

Mokymos sąlygos labai geros. Kaip minėjau, mokslo pajėgos puikios, įstaigos pavyzdingos. Be universito institutų ir bibliotekos (650.000 tomų) yra dar turininga valstybinė biblioteka (1.150.000 tomų ir 50.000 rankraščių) ir daugiau visokių mokslinai kultūrinių įstaigų, kurios studentams lengva prieiti.

Pats miestas neperdidžiausias, bet labai jaukus ir gražus. Esama daug sodų ir bulvarų. Gyventojai vien tik bavarai. Yra nemaža ir svetimtaučių, tačiau jie nedarko tautinės Müncheno išvaizdos, kaipo Bavarijos sostinės. Gyventojai simpatingi ir malonūs.

Pats Münchenas gražus bet jojo apylenkės dar gražesnės. Ypatingai žavėtinai gražus ir viliojantis Izaro (per Müncheną tekanti upė) klonis su savo paslaptingai romantingomis praeities pilimis ir kalnuotais miškais apaugusiais krantais. Šventadieniais sutraukia jis minių minias žmonių, ieškančių poilsio po sunkių kasdieninių darbų ir ramybės nuo miesto bildėsio.

Pagalios netoli nuo Müncheno yra Bavarijos Alpai, kurie po savo balta skraiste nuo amžių dūmoja savo paslaptingas gilias dūmas, viliodami savo užburton šalin turistų minias ir sporto mylėtojus.

Tai vienur tai kitur tarpe jų pilkų akmeninių sienų mėlinuoja šlaitais apaugę ežerai, gaivindami pailsusią nuo akmenų jūros keleivio akį ir teikdami ramaus poilsio.

X.

Münchenas, 1921. IV. 21.

Pranešimas.

Studentų ir inteligentų katalikų kongresas įvyks Pragoje nuo 9-13 Liepos 1921. Prirengiamas darbas atliekama. Dalyviams bus prūpintas maistas ir butas, lygiai papigintos vizos čekų konsulatuose. Visi studentai katalikai yra kviečiami dalyvauti, ypač slavų šalių. Kongreso metu įvyks generalis susirinkimas šv. Kiriliaus ir Metodiaus ligos.

Visos informacijos galima gauti Kat. Stud. Kongreso Komitete Prague II: Voršilska č. l. Čekoslovakija.

Redakcijos atsakai.

PR. V. „Atsakomingos dienos“ straipsnio nedėsim. Minčių yra, bet jokios tvarkos nei plano. Prašom rašyt, nenusimint.

ŽEMAIČIUI KUKUČIUI. „Gyvenimo taisyklės“—nedėsim. Palaidžios mintys, be sąryšio ir plano. Kad ir mažiausiam rašiny reikia turėti tikslas ir planas, kuriuo einama prie tikslo. Rašykite.

Dar kartą Red. primigtinai prašo draugus (es) rašyti aiškiai, paliekant ganėtino „lauko“ iš dešinės lapo pusės ir rašyti tik viena puse. Red. nelaiko širdingais visus atsiprašinėjimus dėliai nešvaraus rašymo, nes tikras gailestis verstų juos perrašyti ir švarų rankraštį tesiųsti. Red. neturi pakankamai žmonių, kurie galėtų kiekvieną rankraštį perrašynėti. Prašom rašyti korespondencijų, šiaip kas ką gali. Spaudai pabrangus „Ateitis“ labai brangiai atsieina, todel prašom netik prenumeratos, bet ir aukų iš jai pritariančių, kiek galima daugiau, rinkti. Laukiam.

Leidėjas ir Redaktorius DR. L. BISTRAS.
Kaunas. Ožeškienės g-vė 12.

Mariampolė, „Šešupės“ Spaustuvė.

Nuo redakcijos.

1-3 „Ateities“ N-rius tebespauzdinant pradėta kitoje spaustuvėje (Mariampolėje) spausdinti 4-5 numeriai. Del to paklysta numeruojant „At.“ puslapius,—49-64 p. visai nėra. Kad to trukumo nebūtų, redakcija išleis rudeny priedą (16 pusl.), kuris bus numeruotas nuo 49-64 ir kuris bus galima pridėti prie 1—3 „Ateities“ N-rio.

Red.

Nuo administracijos.

Visų, kurie tebėra skolingi už pereitų metų „Ateitį“, prašoma kuoveikiausia atsiskaityti, nes pinigai tokiam brangumui esant yra labai reikalingi.

Vykindama At-kų Kongreso nutarimą At-kų Centro Valdyba mano netolimoj ateity išleisti iliustruotą kongreso dalyvių fotografijomis almanachą. Jis brangiai atsieis. „Ateities“ administracija prašo todel siųsti jai iš anksto tam tikslui pinigų. Moksleiviams vienas egzempliorius kainuos—15 auks; kitiems—35 auks. Siunčiant pinigus prašoma pažymėti „Almanachui“. Kaunas, Ožeškienės g. № 12.

Šitas numeris moksleiviams—6 auks.
kitiems—8 auks.